

Durum ve Tahmin

KÜMES HAYVANCILIĞI

2016

T.C.
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2016**

**Zehra ÇİÇEKGİL
Ebru YAZICI**

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü
zehra.cicekgil@tarim.gov.tr
ebru.yazici@tarim.gov.tr

TEPGE YAYIN NO:278
ISBN: 978-605-9175-65-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.

Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.

Yayın içerisindeki her türlü yorum ve değerlendirmeler yazarlara aittir ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın ya da TEPGE'nin görüşlerini yansıtmaz.

Tablo ve grafiklerdeki rakamların bir bölümü desimalli kullanıldığından ara ya da alt toplamaları genel toplamaları ile farklılık gösterebilir.

Yayın içerisindeki istatistik veriler hazırlandığı dönemde ilgili kaynaklardan elde edilen yayınlanmış son veriler olup sonraki dönemlerde, yapılan güncellemelerden dolayı farklılıklar olabilir.

ÖNSÖZ

“Durum ve Tahmin Raporları” Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) çalışmaları için bilgi ve veri tabanı oluşturmayı, sektörde ilgili kişi, grup ve kuruluşları bu gelişmelerden zamanında ve doğruya yakın olarak haberdar edip bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, kümes hayvancılığında bir önceki yıla ait üretim, kullanım (tüketim, ihracat, ithalat, fiyatlar ve yılsonu stoklarında ortaya çıkan gerçekleştirmeler “Durum”, içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ise “Tahmin” adı altında sistematik olarak incelenmektedir. Bu incelemeler dünyadaki gelişmeler de dikkate alınarak yapıldığından, ürün grubu ile ilgili olarak dünya ülkelerindeki durum da gündeme getirilmektedir.

Kümes hayvancılığı, hayvancılık sektörünün en gelişmiş ve teknolojiye en açık sektörüdür. Aynı zamanda hayvansal protein açığının kapatılmasında dünyanın elindeki önemli alanlardan biridir. Üretimini kolay ve hızlı olmasının yanında maliyetinin de düşük olması başlıca üstünlüklerindedir. Sağlıklı beslenme konusunda her geçen gün daha da duyarlı davranmaya başlayan tüketiciler kırmızı ete alternatif olarak, daha az yağlı ve daha ucuz olan kanatlı etlerine yönelmişlerdir. Son 20 yıldır bütün dünyada kanatlı eti üretimi ve tüketimi sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla kümes hayvancılığı piyasasının izlenmesi ve gelişmelerin değerlendirilmesi gerekliliği de önem kazanmıştır.

Türkiye’de kümes hayvancılığı üretim dalında faaliyet gösteren ilgililer, istatistik verilerden başlayan yapısal ve ekonomik konuları içeren çok yönlü ve kararlı politikalar üretmek görevini üstlenmelidir. Enstitümüz tarafından hazırlanan “Kümes Hayvancılığı Durum ve Tahmin” raporunun güvenilir bir bilgi kaynağı olma özelliğine sahip olduğu düşünülmektedir. Bu raporun temel politikaların oluşturulması aşamasında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Raporun hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür eder ve çalışmanın konu ile ilgili gelişmeler hakkında sistematik ve güvenilir bilgi kaynağı olma niteliği sağlamasını dilerim.

M. Cihad KAYA
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
DÜNYADA DURUM	1
Dünya Tavuk Eti Durum	1
Dünya Hindi Eti Durum	3
Dünya Tavuk Yumurtası Durum	4
DÜNYA TAHMİN	6
Dünya Tavuk Eti Tahmin	6
TÜRKİYE DURUM	8
Türkiye Tavuk Eti Durum	8
Türkiye Hindi Eti Durum	10
Dünya Tavuk Yumurtası Durum	11
TÜRKİYE TAHMİN	13
Türkiye Tavuk Eti Tahmin	13

TABLolar

Tablo 1. Dünya Tavuk Eti Arzı ve kullanımı (bin ton)	2
Tablo 2. Dünya Hindi Eti Arzı ve kullanımı (bin ton)	4
Tablo 3. Türkiye’de Kümes Hayvanı Sayıları, 2015 (adet)	8
Tablo 4. Türkiye Tavuk Eti Arzı ve kullanımı (ton)	10
Tablo 5. Türkiye Tavuk Eti Arzı ve kullanımı (ton)	11
Ek Tablo 1. Dünya Tavuk Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)	15
Ek Tablo 2. Dünya Hindi Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)	17
Ek Tablo 3. Dünya Tavuk Eti Üretimi (bin ton)	19
Ek Tablo 4. Dünya Hindi Eti Üretimi (bin ton)	19
Ek Tablo 5. Dünya Yumurta Üretimi (milyon adet, bin ton)	20
Ek Tablo 6. Dünya Yumurta İhracatı (bin dolar)	21
Ek Tablo 7. Dünya Yumurta İthalatı (bin dolar)	21
Ek Tablo 8. Uluslararası Et Fiyat Endeksi (2002-2004=100)	22
Ek Tablo 9. Dünya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)	22
Ek Tablo 10. Dünya Üretici Fiyatları (\$/ton)	23
Ek Tablo 11. Türkiye’de Türlerine Göre Kanatlı Hayvan Sayıları (bin adet)	24
Ek Tablo 12. Türkiye Kanatlı Sektörü Verileri	24
Ek Tablo 13. Türkiye’de Kümes Hayvanları Kesilen Hayvan Sayısı ve Et Miktarı	25
Ek Tablo 14. Türkiye Yumurta Üretimi (milyon adet)	25
Ek Tablo 15. Türkiye Tavuk Eti İhracatı (ton, bin dolar)	26
Ek Tablo 16. Türkiye Hindi Eti İhracatı (ton, bin dolar)	27
Ek Tablo 17. Türkiye Tavuk Yumurtası İhracatı (Gallus Domesticus) (bin adet, bin dolar).	28
Ek Tablo 18. Türkiye Tavuk Eti İthalatı (kg, dolar)	29
Ek Tablo 19. Türkiye Tavuk Yumurtası İthalatı (Gallus Domesticus) (bin adet, bin dolar)	30
Ek Tablo 20. Türkiye Kümes Hayvancılığı Üretici Fiyatları (TL/baş, adet)	31
Ek Tablo 21. Türkiye Tavuk Eti ve Yumurta Tüketici Fiyatları (kg, adet)	32
Ek Tablo 22. İllere Göre Kümes Hayvanları Sayısı (adet)	33

ŞEKİLLER

Şekil 1. 2015 Yılı Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti Üretimi (milyon ton)	1
Şekil 2. 2015 Yılı Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracatı (milyon ton)	1
Şekil 3. Yıllar İtibariyle Dünya Tavuk Eti Arz ve Kullanımı (bin ton).....	2
Şekil 4. Dünya Hindi Eti Üretimi ve İhracatı (bin ton)	3
Şekil 5. 2014 Yılı Dünya Yumurta Üretimi (milyar adet)	4
Şekil 6. 2015 Yılı Dünya Yumurta İhracatı (milyon \$).....	5
Şekil 7. 2014 Yılı Dünya Tavuk Eti Üretici Fiyatları (\$/ton).....	5
Şekil 8. 2015 Yılı Dünya Yumurta İthalatı (milyon \$)	5
Şekil 9. Dünya Tavuk Eti İhracatı (bin ton)	6
Şekil 10. 2016 Yılı Aylar İtibariyle ABD, Brezilya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)	7
Şekil 11. Türkiye Tavuk Eti Üretimi (bin ton)	8
Şekil 12. Türkiye'nin Tavuk Eti İhracatı (ton)	9
Şekil 13. Kümes Hayvanları Üretici Fiyatları (TL/baş)	12
Şekil 14. Tavuk Eti Tüketici Fiyatları (TL/kg)	13

ÖZET***Dünyada Durum***

- ✚ Dünya tavuk eti üretimi yaklaşık 89 milyon ton, arzı ise 98 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracat miktarı 10 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalat miktarı yaklaşık 9 milyon ton olarak gerçekleşti.

Dünya Tahmin

- ✚ Dünya tavuk eti üretiminin yaklaşık 90 milyon ton, arzı ise 99 milyon ton olduğu tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracat miktarının yaklaşık 11 milyon ton olduğu tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalat miktarının 9 milyon ton olduğu tahmin ediliyor.

Türkiye Durum

- ✚ Türkiye tavuk eti üretimi 1,9 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracatı miktarı 283 bin ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti ithalat miktarı 797 ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti fiyatı 7,3 TL/kg olarak gerçekleşti.

Türkiye Tahmin

- ✚ Türkiye tavuk eti üretiminin 1,9 milyon ton olduğu tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracat miktarının 247 bin ton tahmin ediliyor.

DÜNYADA DURUM

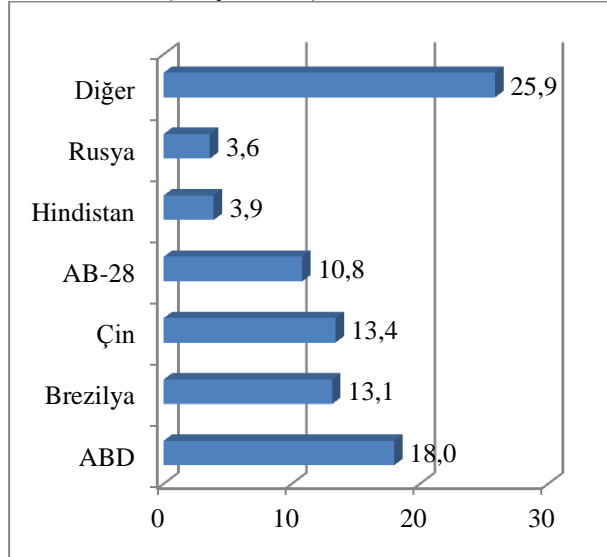
Dünya Tavuk Eti Durum

Başlıca üretici ülkelerde, 2015 yılında tavuk eti üretimi artış gösterse de; 2014 yılının son aylarında başlayıp 2015 yılının ortalarına kadar etkisini gösteren yüksek pataojenli kuş gribi nedeniyle hindi eti ve yumurta üretimi ile tüm kanatlı ticaretinde azalış görülmüştür. Bazı ülkelerin ticaret kısıtlamaları getirmesi; özellikle dünya tavuk eti ihracatında ikinci büyük ülke olan ABD'nin sektör olarak sıkıntı yaşamasına neden olmuştur.

Dünya tavuk eti üretimi arttı

2015 yılı itibariyle dünya tavuk eti üretimi 88,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre tavuk eti üretiminde artış oranı %3,8'dir. Üretimin %20'si ABD, %15'i Brezilya ve %15'i Çin olmak üzere toplam %50'si bu 3 ülke tarafından karşılanmaktadır. Türkiye ise yaklaşık 1,9 milyon tonluk tavuk eti üretimi ile dünya üretiminin %2'sini karşılayabilmektedir (Ek Tablo 3).

Şekil 1. 2015 Yılı Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti Üretimi (milyon ton)

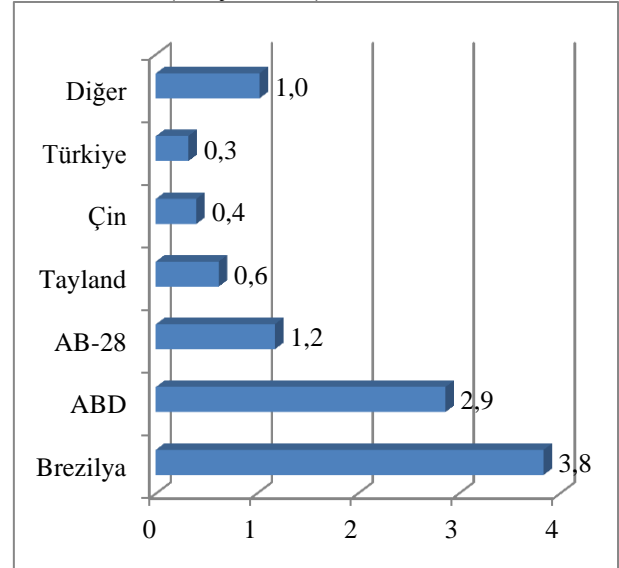
Kaynak: Ek Tablo 3

Dünya tavuk eti ihracatı azaldı

Dünya tavuk eti ihracatı bir önceki yıla göre %2'lik bir azalışla 10,3 milyon tona gerilemiştir. Dünya tavuk eti ihracatında başlıca iki ülke Brezilya ve ABD olup, dünya

ihracatının %65'ini karşılamaktadır. Brezilya 2015 yılında 3,6 milyon ton tavuk eti ihracatı ile lider ülke konumundadır ve dünya ihracatının %37'sini tek başına karşılamaktadır. Brezilya'nın tavuk eti ihracatında en önemli ülke olmasında, düşük fiyata sahip olması etkilidir ve 2015 yılında üretilen tavuk etinin %29'u ihraç edilmiştir. ABD'nin tavuk eti ihracatı kuşgribi nedeniyle %13,4 oranında azalarak 2,9 milyon tona düşmüştür. ABD'de ki kuş gribi kısıtlamalarının sonucu olarak, Brezilya, Arjantin ve Şili gibi ülkelerin Çin'e yaptıkları tavuk eti ihracatı artış göstermiştir (USDA, 2016a). AB ülkelerinin tavuk eti ihracatı ise %3,9 oranında artarak 1,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise 321 bin tonluk tavuk eti ihracatı ile dünya ihracatında 6. sırada yer almaktadır (Ek Tablo 1).

Şekil 2. 2015 Yılı Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracatı (milyon ton)

Kaynak: Ek Tablo 1

Dünya tavuk eti ithalatı azaldı

Dünyada 2015 yılı itibariyle 8,6 milyon ton tavuk eti ithalatı gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre tavuk eti ithalatında %3,1'lik bir azalış olmuştur.

Aynı yıl itibariyle; dünya tavuk eti ithalatında Japonya (%10,9), Suudi Arabistan (%10),

Meksika (%9,2) ve AB ülkeleri (%8,4) ilk sıralarda yer almaktadır (Ek Tablo 1). 2015 yılında her ne kadar Japonya, Suudi Arabistan, Meksika ve AB gibi ülkelerin tavuk eti ithalatında bir önceki yıla göre artış gözlenmiş olsa da dünya tavuk eti ithalatında düşüş yaşanmıştır. 2014 yılı tavuk eti ithalatında 6. sırada yer alan Rusya'nın 2015 yılı tavuk eti ithalatı 249 bin ton olup, bir önceki yıla göre

%46,5 oranında azalmıştır. Avrupa Birliği ve ABD'nin yaptırım uygulamalarına karşılık Rusya, AB ve ABD'nin tavuk eti ithalatına yasak getirmesiyle ithalatta önemli düşüş görülmüştür. 2015 yılında Rusya'nın içinde bulunduğu ekonomik krize rağmen önde gelen tavuk eti üreticilerinin üretimi arttırması; Rusya'nın tavuk eti ithalatının azalmasının sebepleri arasında yer almaktadır.

Tablo 1. Dünya Tavuk Eti Arzı ve Kullanımı (bin ton)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
ARZ						
Başlangıç Stokları	535	561	662	596	631	712
Üretim	81.138	83.267	84.399	86.555	88.694	89.548
İthalat	8.227	8.546	8.692	8.902	8.626	8.906
Toplam Arz	89.900	92.374	93.753	96.053	97.922	99.166
KULLANIM						
Tüketim	79.763	81.624	82.883	84.945	86.956	87.638
İhracat	9.576	10.088	10.274	10.477	10.254	10.793
Bitiş Stokları	561	662	596	631	712	735
Toplam Kul.	89.900	92.374	93.753	96.053	97.922	99.166

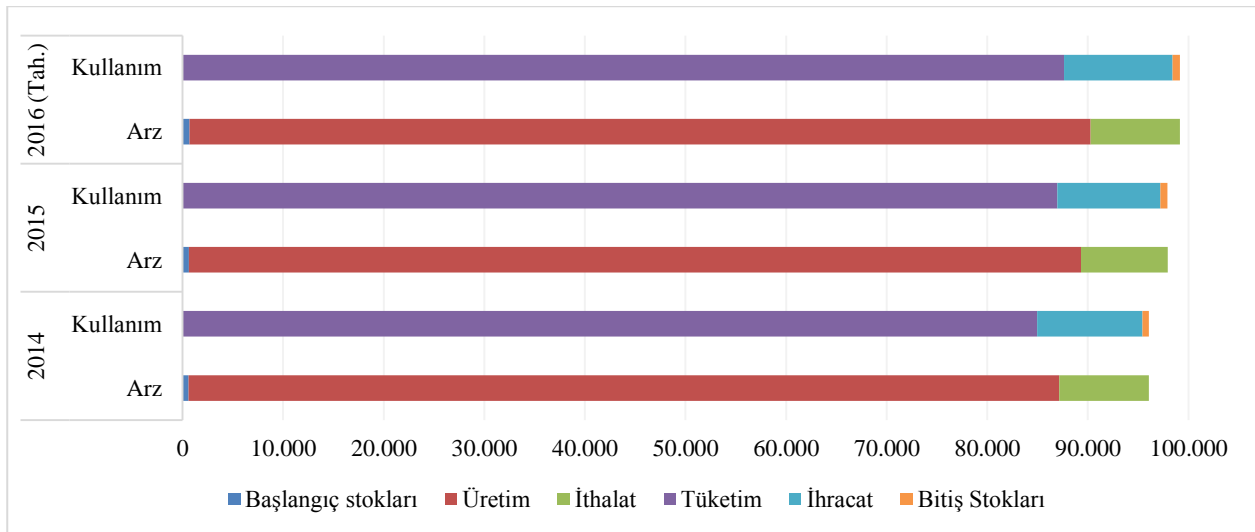
Kaynak: USDA, 2016 (Erişim tarihi, 29.12.2016)

1/Tahmin

2015 yılı dünya tavuk eti arz ve kullanımı incelendiğinde 2011 yılına göre %17,9'luk bir artış gerçekleşmiştir. 2015 yılında gerçekleşen toplam tavuk eti arzı yaklaşık 98 milyon tondur. Tavuk eti başlangıç stokları 631 bin

ton, bitiş stokları ise 712 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle dünya tavuk eti tüketimi sürekli artarak 2015 yılında 87 milyon tona ulaşmıştır (Tablo 1).

Şekil 3. Yıllar İtibariyle Dünya Tavuk Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

Kaynak: Tablo 1

Dünya Hindi Eti Durum

Dünya kanatlı eti üretiminde piliç etinden sonra ikinci sırada hindi eti üretimi yer almaktadır.

Dünya’da 2015 yılında HPAI (yüksek patojenik kuş gribi), diğer kanatlı ve ürünlerinde olduğu gibi çok fazla hindi kaybına yol açtı. Sonuç olarak, hindi üretiminde beklenen büyüme gerçekleşmiştir.

Dünya hindi eti üretimi azaldı

Bir önceki yıla göre hindi eti üretiminde azalış oranı %1,4’ tür. 2014 yılı itibariyle dünya hindi eti üretimi 5,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimin neredeyse yarısını %49,2’lik bir oranla ABD karşılamaktadır. 2. sırada ise %36,3’lük bir payla AB bulunmaktadır. ABD ve AB dünya üretiminin %85,5 gibi büyük bir kısmını oluşturmaktadır ve hindi eti üretiminde büyük bir öneme sahiptir (Ek Tablo 4).

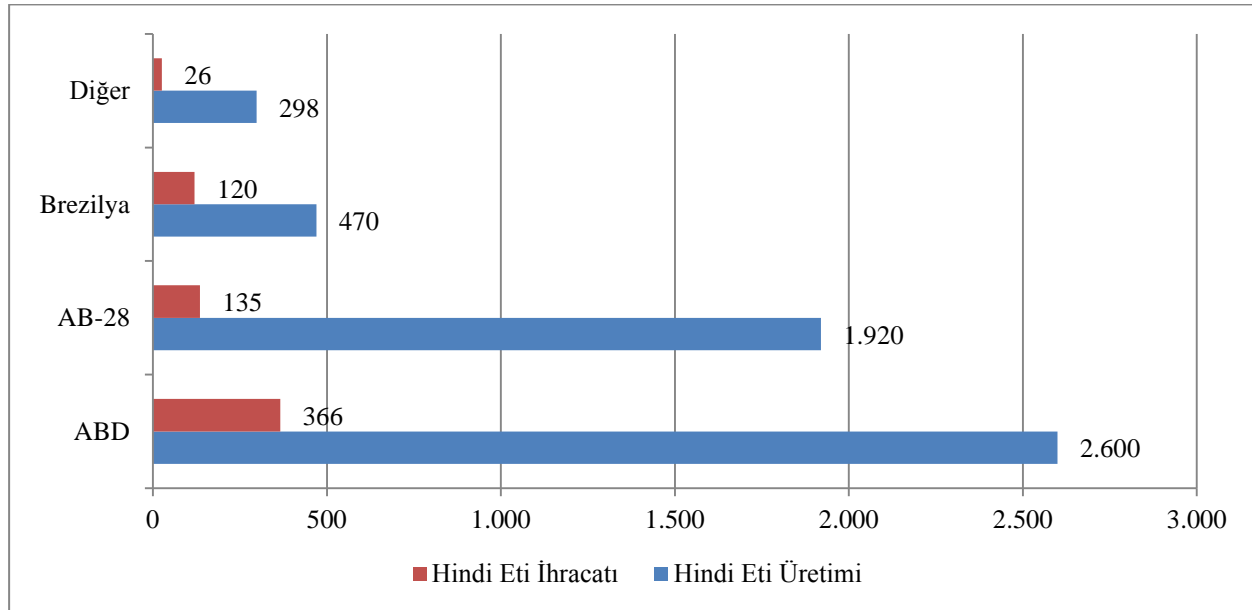
Dünya hindi eti ihracatı azaldı

Dünya hindi eti ihracatı 2014 yılında bir önceki yıla göre %3,9’luk bir azalışla 647 bin tona düşmüştür. En önemli ihracatçı ülke 366 bin ton ile ABD olup, toplam hindi eti ihracatının %56,6’sını tek başına karşılamaktadır. İkinci büyük ihracatçı olan AB ise 135 bin ton hindi eti ihracatı ile toplam ihracatın %20,9’unu gerçekleştirmektedir. Bir önceki yıl ikinci büyük ihracatçı ülke konumunda olan Brezilya, 140 bin ton ile üçüncü sırada iken; Kanada 25 bin ton ihracat yapmıştır (Ek Tablo 2).

Dünya Hindi Eti İthalatı azaldı

Dünya toplam hindi eti ithalat miktarı 2013 yılında 349 bin ton iken, 2014 yılında 289 bin tona düşmüştür. Bir önceki yıla göre dünya hindi eti ithalatında %17,2 azalış gerçekleşmiştir. En önemli ithalatçılar 150 bin ton ile Meksika, 63 bin ton ile AB-28, 25 bin ton ile Güney Afrika, 22 bin ton ile Çin’dir (Ek Tablo 2).

Şekil 4. Dünya Hindi Eti Üretimi ve İhracatı (bin ton) (2014)

Kaynak: Ek Tablo2

Dünya hindi eti arz ve kullanımı incelendiğinde bir önceki yıla göre 2014 yılında %2,7’lik bir azalış gerçekleşmiştir. 2014 yılında gerçekleşen toplam hindi eti arzı

5,7 milyon tondur. Hindi eti başlangıç stokları 121 bin ton, bitiş stokları ise 114 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında hindi eti tüketimi 4,9 milyon tondur (Tablo 2)

Tablo 2. Dünya Hindi Eti Arzı ve kullanımı (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014
ARZ					
Başlangıç Stok.	134	102	106	147	121
Üretim	5.212	5.308	5.480	5.361	5.288
İthalat	360	336	373	349	289
Toplam Arz	5.706	5.746	5.959	5.857	5.698
KULLANIM					
Tüketim	5.023	5.010	5.105	5.063	4.937
İhracat	581	630	707	673	647
Bitiş Stok.	102	106	147	121	114
Toplam Kul.	5.706	5.746	5.959	5.857	5.698

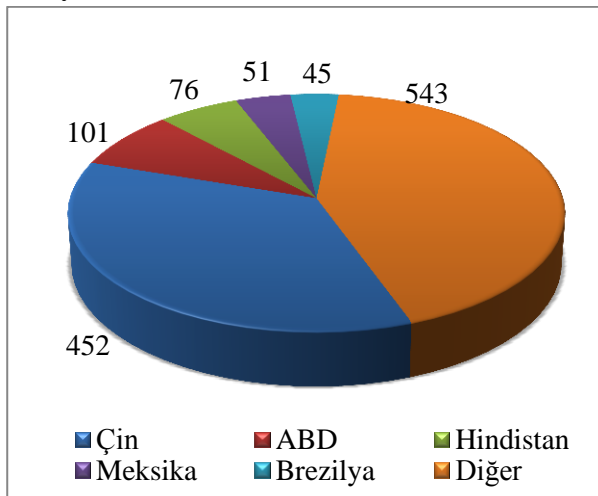
Kaynak: USDA, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Dünya Tavuk Yumurtası Durum

Dünya yumurta üretimi azaldı

2014 yılında dünya tavuk yumurtası üretimi %1,3 azaldı. Dünya yumurta üretiminin %35,6'sını karşılayan Çin, en önemli yumurta üreticisidir. ABD ise toplam üretimin %8'lik kısmını oluşturarak, ikinci büyük yumurta üreticisi konumundadır. Hindistan (%6), Meksika (%4) ve Brezilya (%3,5) ise diğer önemli yumurta üreticisi ülkelerdendir. Türkiye ise 2014 yılında 17,1 milyar adet yumurta üretimi ile dünya ülkeleri arasında ilk 10'a girmiştir (Ek Tablo 5).

Şekil 5. 2014 Yılı Dünya Yumurta Üretimi (milyar adet)

Kaynak: Ek Tablo 5

Dünya yumurta ihracatı azaldı

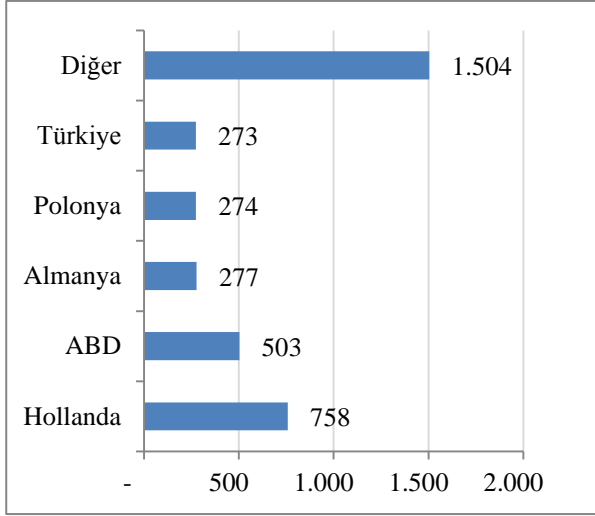
Dünya yumurta ihracat tutarı 2015 yılında meydana gelen yüksek patojenli kuş gribi salgınları nedeniyle %9,3 oranında azalarak 3,6 milyar dolara düşmüştür. Özellikle bir önceki yıl dünya yumurta ihracat tutarında ilk sıralarda yer alan Hollanda ve Türkiye'de önemli düşüşler yaşanmıştır. Hollanda, 2015 yılında da %21,1'lik pay ile en büyük ihracatçı ülke olmaya devam ederken, bir önceki yıl ikinci büyük ihracatçı ülke olan Türkiye, beşinci sıraya gerilemiştir. 2015 yılında Hollanda'nın yumurta ihracat tutarı bir önceki yıla göre %22,3 oranında düşüş ile 758,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise %31,9 oranında azalan yumurta ihracat tutarı 273,3 milyon dolara düşmüştür. Dünya yumurta ihracatı toplam tutarındaki azalışa rağmen ABD, bir önceki yıla göre %28,5 oranında artış göstererek ikinci büyük ihracatçı ülke konumuna yükselmiştir. Diğer yandan dünya yumurta ihracatının %7,7'si Almanya ve %7,6'sı Polonya tarafından gerçekleştirilmektedir (Ek Tablo 6).

2015 yılında Dünya yumurta ithalatı azaldı

Dünyada bir önceki yıla göre %4,3'lük azalışla toplam 3,6 milyar dolarlık yumurta ithalatı gerçekleşmiştir. En büyük ithalatçı ülke Almanya'dır. Almanya 2015 yılında 625,9 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiş olup, bu

değer toplam ithalatın %17,5'lik kısmını oluşturmaktadır.

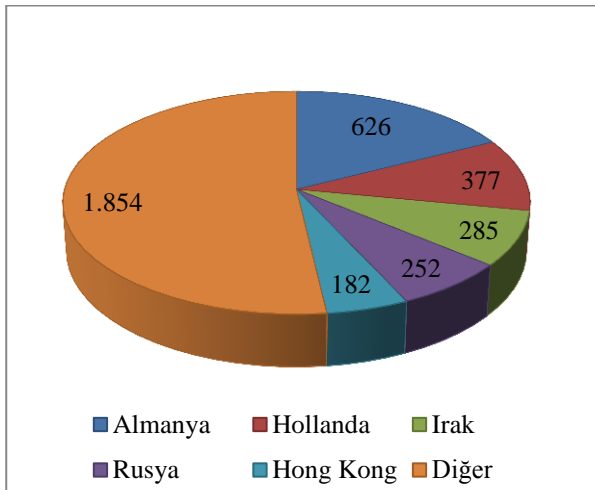
Şekil 6. 2015 Yılı Dünya Yumurta İhracatı (milyon \$)

Kaynak Ek Tablo 6

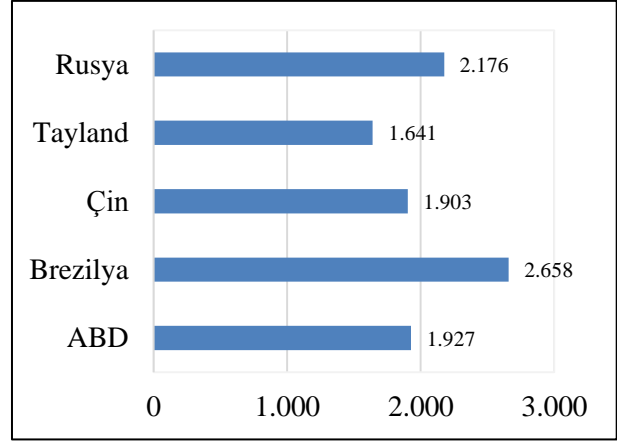
İkinci büyük yumurta ithalatçısı olan Hollanda, bir önceki yıla göre %10,5 azalış ile 2015 yılında yaklaşık 376,6 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. 2015 yılında dokuzuncu sıraya yükselen ABD'de, 102,8 milyon dolarlık yumurta ithalatı ile bir önceki yıla göre yaklaşık 8 kat artış görülmüştür. Bu artışın sebebi; yüksek patojenli kuş gribi salgını olarak görülmektedir (USDA, 2016b). Irak, Rusya, Hong Kong ve Meksika diğer önemli ithalatçı ülkelerdir (Ek Tablo 7).

Şekil 8. 2015 Yılı Dünya Yumurta İthalatı (milyon \$)

Kaynak: Ek Tablo 7

Şekil 7. 2014 Yılı Dünya Tavuk Eti Üretici Fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 10

Dünya Üretici Fiyatları

2014 yılında tavuk eti üretici fiyatı ABD'de bir önceki yıla göre %6,5 oranında artarak 1.927 \$/ton, Brezilya'da %5,1 oranında artarak 2.658 \$/ton'a ulaşmıştır. En fazla Çin'de olmak üzere seçilmiş diğer ülkelerin tavuk eti üretici fiyatlarının düştüğü görülmektedir. Çin'de tavuk eti üretici fiyatı %37,4 oranında azalarak 1.903 \$/ton'a gerilemiştir. 2014 yılı başlarında Çin'de ortaya çıkan kuş gribi (H7N9) endişelerinin tavuk eti talebini olumsuz yönde etkilemesi, bu düşüşün nedeni olarak gösterilebilir (FAO, 2014). 2014 yılı hindi eti üretici fiyatları; ABD'de bir önceki yıla göre %10,5'lik artışla 2.104 \$/ton'a, İngiltere'de ise %5,7'lik artışla 2.640 \$/ton'a yükseldiği görülmektedir (Ek Tablo 10).

2015 yılında yumurta ihracatında ilk sırada yer alan Hollanda'nın yumurta üretici fiyatı 1.167 \$/ton olup, fiyat avantajı açıkça görülmektedir. 2015 yılı yumurta üretici fiyatı bir önceki yıla göre Polonya'da %21,3 azalarak 1.102 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. ABD'de ise bir önceki yıla göre %31 artarak 2.322 \$/ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Ek Tablo 10). Kuş gribi salgını sonucu telef olan kanatlı hayvanların büyük bir çoğunluğunu yumurta tavukları oluşturmaktadır. Bu durum ABD'de yumurta fiyatlarının artışının nedenini açıklamaktadır (USDA, 2015).

DÜNYADA TAHMİN**Dünya Tavuk Eti Tahmin**

Dünya tavuk eti üretiminde artış olması beklenmektedir

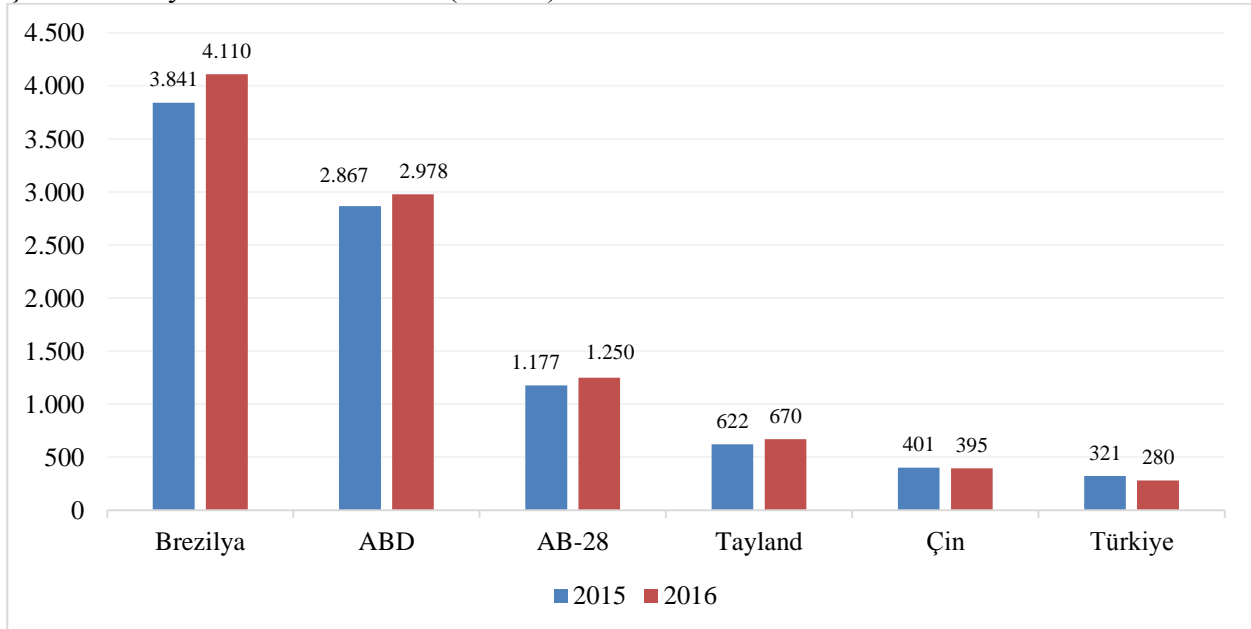
USDA verilerine göre dünya tavuk eti üretiminin 2016 yılında 854 bin ton artarak 89,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. 2016 yılı tavuk eti üretim artışı yaklaşık %1 olarak beklenmektedir. ABD (%20,4), Brezilya (%15,2) ve Çin (%14,2)'in başlıca tavuk eti üreticileri olacağı ve bu 3 ülkenin 2016 yılında dünya tavuk eti üretiminin yaklaşık yarısını karşılayacağı tahmin edilmektedir. Üretimde ABD'nin 18,3 milyon ton ile lider konumda olması ve Türkiye'nin 1,9 milyon tonluk tavuk eti üretimi ile dünya üretiminde 9. sırada olması beklenmektedir. Çin'in tavuk eti üretiminde %5'lik bir düşüş olacağı tahmin edilmektedir (Ek Tablo 3). 2016 yılında Çin'de yüksek patojenik kuş gribine (HPAI) bağlı ticaret kısıtlamaları

nedeniyle tetiklenen ithal damızlık stoklarının azalması; bu düşüşün sebebi olarak gösterilebilir (USDA, 2016a).

Dünya tavuk eti ihracatında artış olması beklenmektedir

2016 yılı dünya tavuk eti ihracatında bir önceki yıla göre %5,3'lik bir artış beklenmektedir. Dünya tavuk eti ihracatının 539 bin ton artışla 10,8 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dünya tavuk eti ihracatında lider ülke olan Brezilya'nın 2016 yılında %7'lik artışla 4,1 milyon ton, ABD'nin %3,9'luk artışla yaklaşık 3 milyon ton ihracat yapması beklenmektedir. Tavuk eti, hindi eti ve yumurta üretimi ile ihracatında başlıca ülkelerden biri olan ABD ve Brezilya'nın, dünya tavuk eti ihracatının %65,7'sini karşılayacağı; Türkiye'nin ise 281 bin tonluk tavuk eti ihracatı ile altıncı en büyük ihracatçı ülke olacağı tahmin edilmektedir (Ek Tablo 1).

Şekil 9. Dünya Tavuk Eti İhracatı (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 1

Dünya tavuk eti ithalatının artması beklenmektedir

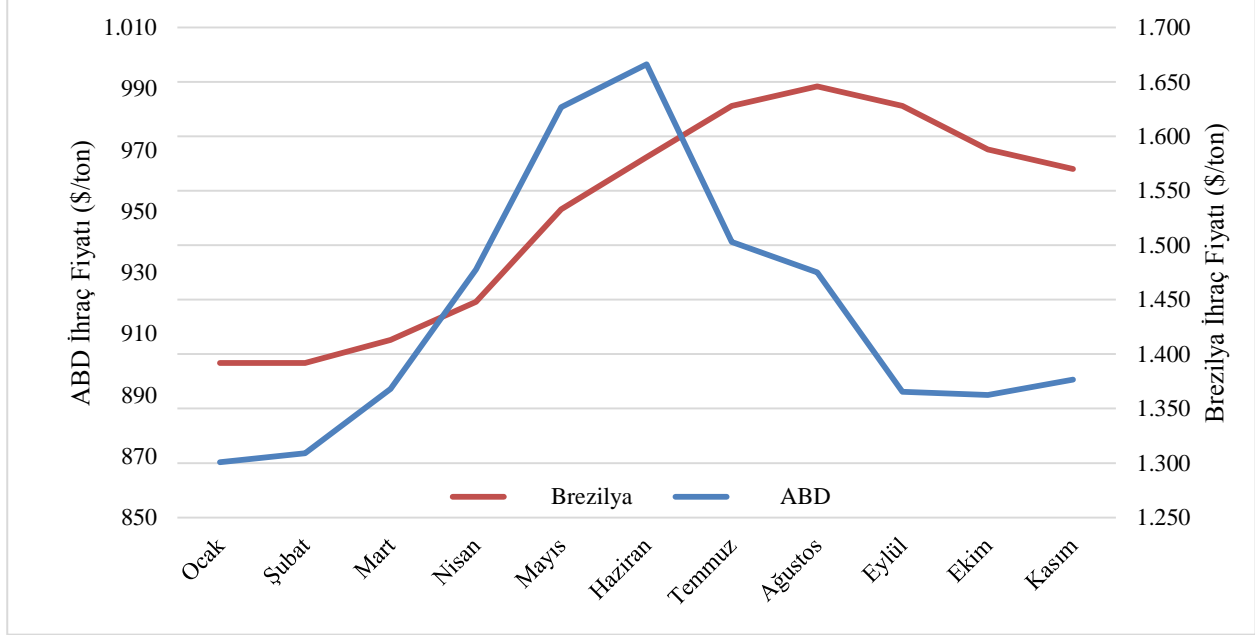
Dünya tavuk eti ithalatının 2016 yılında %3,2 artarak 8,9 milyon tona ulaşması

beklenmektedir. Bir önceki yıla göre dünya tavuk eti ithalatı sıralamasındaki ilk beş ülkenin değişmeyeceği ve Japonya (%10,7), Suudi Arabistan (%9,5), Meksika (%9,2) ve

AB-28 (%8,4)'nin ilk sıralarda olacağı tahmin edilmektedir. Lider konumdaki Japonya'nın bir önceki yıla göre %2'lik bir artışla 955 bin ton, Suudi Arabistan'ın ise %1,5 oranında düşüşle 850 bin ton tavuk eti ithalatı gerçekleştireceği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 1).

2016 yılında Suudi Arabistan kanatlı eti ithalatında beklenen düşüşünün nedeni, çoğunlukla yılın ikinci yarısında artan Brezilya ihracat fiyatları ve yerel tavuk eti üretiminde beklenen artıştır (USDA, 2016c).

Şekil 10. 2016 Yılı Aylar İtibariyle ABD ve Brezilya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 9

Dünya tavuk eti ihrac fiyatlarının düşeceği tahmin edilmektedir

2015 yılında meydana gelen yüksek patojenli kuş gribinin; 2016 yılı stok seviyesinin büyümesine neden olacağı düşünülmektedir. Bu durumun sonucu olarak; 2016 yılında yüksek stok seviyesinin fiyatlar üzerine yaratacağı baskının devam etmesi beklenmektedir (USDA, 2015). 2015 yılında 1.003 \$/ton olan ABD tavuk eti ihrac fiyatının yaklaşık %8 oranında azalacağı tahmin edilmektedir. Brezilya'da 2015 yılında 1.642

\$/ton olan tavuk eti ihrac fiyatının 2016 yılında %6,9 oranında azalması beklenmektedir (Ek Tablo 9).

2016 yılında dünya tavuk eti arz ve kullanımının 99 milyon ton olması beklenmektedir. Toplam tavuk eti arzında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artış olacağı tahmin edilmektedir. Tavuk eti bitiş stoklarının %3,2'lik artış ile 735 bin tona yükselmesi, başlangıç stoklarının ise 712 bin ton olması beklenmektedir (Tablo 1).

TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye Tavuk Eti Durum

2015 yılı itibariyle Türkiye'de 75 kuluçkahane, 354 işletmeye ait 2.390 adet damızlık kümesi, 9.676 işletmeye ait 14.415 etlik kümes ve 1.113 işletmeye ait 3.229 yumurtacı kümes varlığı bulunmaktadır (Ek Tablo 12).

Kümes hayvanları ihracatında komşu ülkelerdeki karışıklıklar ve nakliye sıkıntıları nedeniyle önceki yıllara kıyasla keskin bir düşüş gösteren Irak, 2015 yılında Türkiye'nin kümes hayvanları ihracatı için ana pazarı olmaya devam etmiştir (USDA, 2016d). Irak'ın kanatlı ürünlerine uyguladığı gümrük vergisini büyük oranda arttırması; Türkiye beyaz et sektörünün sıkıntı yaşamasına neden olmuştur. Bu yüksek vergi uygulamasının eski sisteme dönmesi sektörü rahatlatmıştır (BESD-BİR, 2016).

2015 yılında kuş gribi olaylarının ortaya çıkmasının ardından, Irak ve diğer ülkelerin kanatlı ihracatını yasaklamasıyla; Türkiye ihracatı çarpıcı bir şekilde düşüş göstermiştir (USDA, 2016d).

Türkiye'de et tavuğu sayısı arttı

2015 yılı kümes hayvan sayısının %67,5'ini et tavuğu, %31,2'sini yumurta tavuğu ve %0,9'unu hindi oluşturmaktadır. 312,3 milyon adet olan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %98,7'sini kapsamaktadır. Son 15 yılda yumurta tavuğu sayısı %52,4 artarken, et tavuğu sayısı %10,4 oranında artış göstermiştir. Yumurta tavuğu sayısı 2015 yılında bir önceki yıla göre %5,2 oranında, et tavuğu sayısı ise %6,8 oranında artış göstermiştir. Yumurta tavuğu sayısı 2015 yılında 98,6 milyon adet ile son 25 yılın rekor seviyesine ulaşmıştır. Et tavuğu sayısı ise 2015 yılında 213,7 milyon adet olup; en yüksek seviyesine 286,1 milyon adet ile 2006 yılında ulaşmıştır (Ek Tablo 11).

Tablo 3. Türkiye'de Kümes Hayvanı Sayıları (bin adet) (2015)

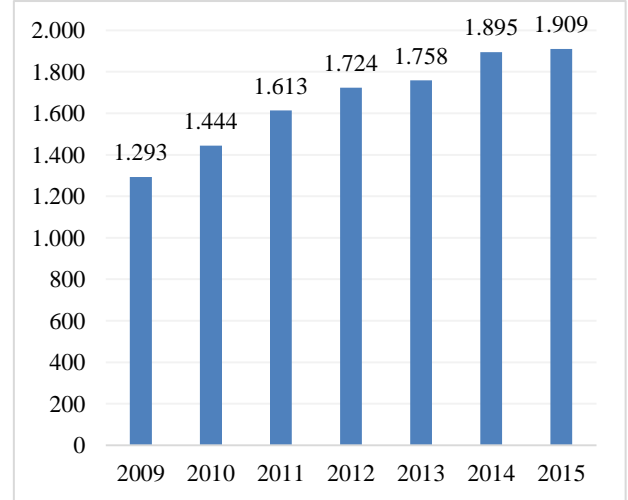
Hayvan türleri	Miktar (bin adet)	Pay (%)
Kümes hayvanları	316.332	100,0
Tavuk	312.255	98,7
Et tavuğu	213.658	68,4
Yumurta tavuğu	98.597	31,6
Hindi	2.828	0,9
Ördek	398	0,1
Kaz	851	0,3

Kaynak: Ek Tablo 11

Türkiye tavuk eti üretimi arttı

Türkiye 2015 yılında 1,9 milyon ton tavuk eti üretimi ile rekor seviyeye ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre üretim artış oranı %0,8 olmuştur. Sektördeki hızlı gelişmeyle birlikte tavuk eti üretimi yıllar itibariyle sürekli artış eğilimindedir (Ek Tablo 13).

Şekil 11. Türkiye Tavuk Eti Üretimi (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 13

Türkiye tavuk eti ihracatı azaldı

Türkiye'de en son 2006 yılında ortaya çıkan kuş gribi vakaları tavuk eti ticaretini olumsuz yönde etkilemiş, daha sonraki yıllarda tavuk eti ihracatı sürekli artış göstermiştir. Aralık 2014 ve Haziran 2015 tarihlerinde Türkiye'de yüksek patojenli kuş gribinin tekrar görülmesi

ile sürekli artış eğiliminde olan tavuk eti ihracatı önemli ölçüde azalmıştır. 2014 yılında 337 bin ton ile rekor seviyeye ulaşan tavuk eti ihracat miktarı, 2015 yılında 282,7 bin tona düşmüştür. Aynı şekilde 2014 yılında 562,8 milyon dolar ile rekor seviyeye ulaşan tavuk eti ihracat değeri, 2015 yılında 387,2 milyon dolara gerilemiştir. Tavuk eti ihracat miktarı 2015 yılında bir önceki yıla göre %16,1, ihracat değeri ise %31,2 oranında düşmüştür.

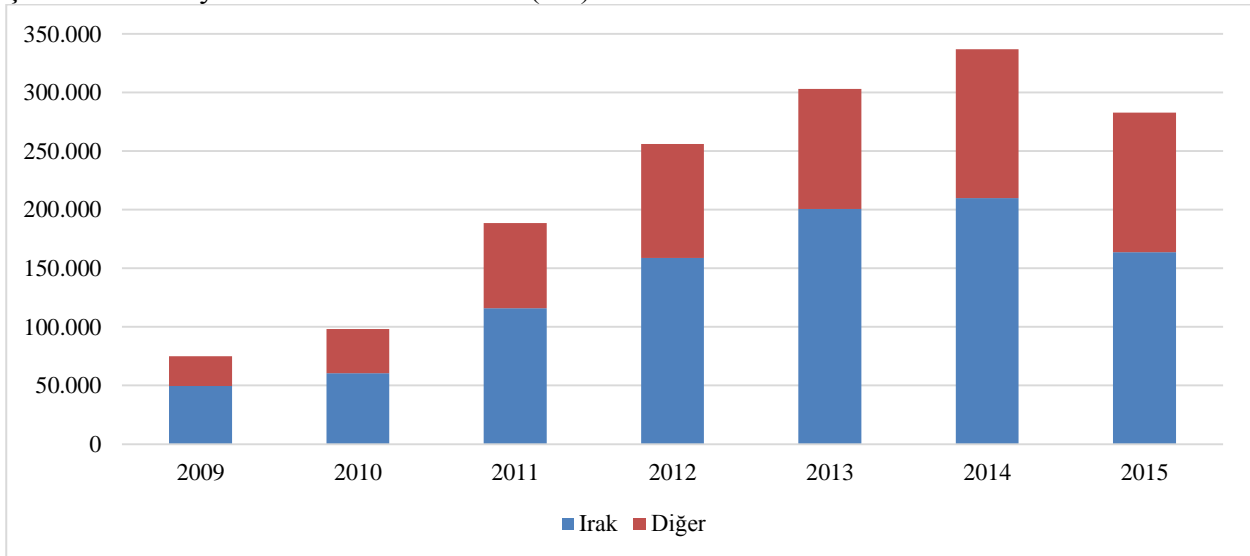
2015 yılında yapılan 282,7 bin tonluk ihracat miktarının yaklaşık %58'i Irak'a gerçekleştirilmiştir. 387,2 milyon \$'lık ihracat değerinin ise %69,4'ünü Irak tek başına karışlamaktadır.

2008 yılı öncesi Brezilya ve ABD'den ürün alan Irak; Brezilya'dan gelen ürünlerin kesintiye uğraması nedeniyle Türkiye'den ithalat yapmaya başlamış; böylece Türkiye'nin Irak'a yapmış olduğu tavuk eti ihracatı yıllar itibariyle önemli ölçüde artmıştır (BESD-BİR, 2016). Ancak 2015 yılında Irak'a yapılan tavuk eti ihracat miktarı bir önceki yıla göre %22, ihracat değeri ise %35,3 oranında düşmüştür.

Rusya, Tacikistan ve Libya ihracat yapılan diğer önemli ülkelerdir. Rusya'ya gerçekleştirilen tavuk eti ihracatı, bir önceki yıla göre %7,4 oranında artmış olup; bu artış ile Rusya, 2015 yılında Türkiye'nin ikinci büyük ihracatçı ülkesi olmuştur. Libya ise bir önceki yıla göre %49,6 oranında artış ile dördüncü sıraya yükselmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ise tavuk eti ihracat miktarını bir önceki yıla göre yaklaşık 2 kat arttırarak, 2015 yılında Türkiye'nin en çok ihracat gerçekleştirdiği ilk on ülke arasına girmiştir. Gürcistan tavuk eti ihracat miktarı %49,6, Suriye'nin ise %15,5 oranında azalmıştır (Ek Tablo 14).

Kuş gribi sebebiyle Türkiye'den tavuk eti ve yumurta ithalat yasağı uygulayan ülkelerden Rusya, Azerbaycan ve Gürcistan; yasağı kısa sürede kaldırmıştır. Ancak Türkiye'nin tavuk eti ve yumurta ihracatında büyük paya sahip olan Irak, yaklaşık 2 ay ithalat yasağını devam ettirmiştir. Bu durum ülkelerin ihracat miktarlarındaki düşüşlerin nedenini açıklamaktadır.

Şekil 12. Türkiye'nin Tavuk Eti İhracatı (ton)

Kaynak: Ek Tablo 15

Tavuk eti ithalatı arttı

2015 yılında 797 ton tavuk eti ithalatı gerçekleştirilmiş olup; bir önceki yılın 2,6 katına çıkmıştır. 2015 yılı tavuk eti ithalat

değeri ise %88,7 oranında artarak 1,2 milyon dolara yükselmiştir. 2015 yılında tavuk eti ithalatı yapılan en önemli ülke ihracatta olduğu gibi Irak'tır. Türkiye'nin 2015 yılı tavuk eti ithalatının %56,2'lik kısmını, Irak

karşılıkmaktadır. Irak'tan yaklaşık 448 ton tavuk eti ithalatı yapılmış olup bir önceki yıla göre %96,5 oranında artmıştır. Türkiye'nin daha önceki yıllarda tavuk eti ithalatı gerçekleştirmediği Rusya ve Kongo; 2015 yılında diğer önemli ithalatçı ülkeler arasında yer almıştır (Ek Tablo 17).

Toplam tavuk eti arz miktarı üretimdeki artışın da etkisiyle yıllar itibariyle artış göstermiştir. 2015 yılında tavuk eti arzı % 0,8 oranında artarak 1,9 milyon ton'a ulaşmıştır. Toplam tavuk eti arzının %85,2'lik kısmı yurtiçinde tüketilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Türkiye Tavuk Eti Arzı ve kullanımı (ton)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
ARZ						
Üretim	1.613.309	1.723.919	1.758.363	1.894.669	1.909.276	1.900.275
İthalat	529	369	313	303	797	62
Toplam Arz	1.613.838	1.724.288	1.758.675	1.894.972	1.910.073	1.900.337
KULLANIM						
Tüketim	1.425.240	1.468.351	1.455.651	1.558.033	1.627.392	1.653.762
İhracat	188.598	255.937	303.025	336.939	282.681	246.575
Toplam Kullanım	1.613.838	1.724.288	1.758.675	1.894.972	1.910.073	1.900.337

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları
1/Tahmin

Türkiye Hindi Eti Durum

Türkiye hindi eti üretimi arttı

TÜİK verilerine göre; hindi eti üretimi 2005 yılında yaklaşık 42,7 bin ton iken 2006 yılında kuş gribinin etkisiyle %60'lık bir azalış göstererek 17,1 bin tona düşmüştür. 2007 yılında sektör tekrar canlanmış ve yıllar itibariyle artış görülmüştür. Türkiye hindi eti üretimi 2015 yılında bir önceki yıla göre %8,3 oranında artarak 52,7 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Kesilen hindi sayısındaki artış oranı ise %3,6'dır. Kesilen hindi sayısı 2014 yılında 5,2 milyon adet iken 2015 yılında 5,3 milyon adet ile rekor seviyeye ulaşmıştır (Ek Tablo 13).

Türkiye hindi eti ihracatı azaldı

2009 yılından itibaren katlanarak artan hindi eti ihracat miktarı 2014 yılında rekor seviyesine ulaşmıştır. Rusya'nın batılı ülkelerin ekonomik ve ticari yaptırımlarına cevap olarak AB, ABD, Kanada, Avustralya ve Norveç'ten gıda ithalatını 1 yıllığına durdurması ve yönünü Türkiye'ye çevirmesi;

bu artışı açıklamaktadır (BESD-BİR, 2016). Bu gelişmeyle birlikte Rusya'ya yapılan hindi eti ihracat miktarı 2014 yılında bir önceki yıla göre 2,3 kat artış göstermiştir. Böylece Türkiye hindi eti ihracat miktarı bir önceki yıla göre %43,1 oranında artarak 7 bin tona çıkmıştır.

2015 yılında ise Rusya hindi eti ihracatı bir önceki yıla göre %85,9 azalmış olup; Türkiye'nin toplam hindi eti ihracatını önemli ölçüde etkilemiştir. 2015 yılında Türkiye hindi eti ihracat miktarı %48 oranında azalarak 3,7 bin tona gerilemiştir. Bu ihracat miktarının %12,1'lik kısmı Benin'e, %10,5'ini BAE'ye ve %10,3'ünü Gabon'a yapılmıştır (Ek Tablo 16).

Toplam hindi eti arz miktarı üretimde ki artışın da etkisiyle yıllar itibariyle artış göstermiştir. 2015 yılında % 8,4 oranında artan toplam hindi eti arzı 52,8 bin ton'a yükselmiştir. Toplam hindi eti kullanımının %93'lük kısmı tüketimdir (Tablo 5).

Tablo 5. Türkiye Hindi Eti Arzı ve kullanımı (ton)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
ARZ						
Üretim	36.331	41.931	39.627	48.662	52.722	38.251
İthalat	-	-	-	13	52	-
Toplam Arz	36.331	41.931	39.627	48.675	52.774	38.251
KULLANIM						
Tüketim	34.360	38.673	34.707	41.634	49.113	34.841
İhracat	1.971	3.258	4.920	7.041	3.661	3.410
Toplam Kul.	36.331	41.931	39.627	48.675	52.774	38.251

Kaynak: TÜİK, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)
1/10 aylık veridir.

Türkiye Tavuk Yumurtası Durum

Türkiye yumurta üretim miktarı azaldı

Türkiye’de tavuk yumurtası üretim miktarı dalgalı bir seyir gösterse de son yıllarda artış göstermiştir. 2014 yılında 17,1 milyar adetlik rekor üretim miktarı ile en yüksek seviyesine ulaşmış olup; 2015 yılında bir önceki yıla göre %2,4’lük azalış göstermiştir (Ek Tablo 14).

Türkiye yumurtası ihracatı azaldı

2014 yılında 5,4 milyar adet ile en yüksek seviyesine ulaşan yumurta ihracat miktarı; 2015 yılında %35,5 oranında azalarak 3,5 milyar adete düşmüştür. 2015 yılında yumurta ihracat değeri ise bir önceki yıla göre %31,9 oranında azalmıştır (Ek Tablo 17). Bu düşüşün sebebi; 2015 yılında Türkiye’de görülen kuş gribi nedeniyle bazı ülkelerin ithalat yasağı getirmesi olarak görülmektedir. Bu durum yumurta ihracat değeri bakımından dünyada ikinci büyük ihracatçı ülke olan Türkiye’nin beşinci sıraya düşmesine neden olmuştur. Özellikle 2015 yılı Türkiye yumurta ihracatında %77,1 ‘lik paya sahip olan Irak’ın; iki aya yakın ithalat yasağı uygulaması; toplam ihracat miktarındaki düşüşün tek nedeni olarak görülmektedir. Türkiye’nin bir önceki yıla göre azalan toplam yumurta ihracat miktarı 1,9 milyar adet iken, Irak’ın azalan ihracat miktarı 2 milyar adet olarak görülmektedir (Ek Tablo 17).

Türkiye ihracat miktarı bakımından en büyük paya sahip olan Irak’ı; %11,2 ile Suriye, %4,2 ile İsrail, %2,2 ile Suudi Arabistan ve %2,0 ile BAE izlemektedir. 2015 yılında en büyük artışı gösteren Suudi Arabistan; bir önceki yılın yaklaşık 25 katı yumurta ihracatı yaparak, Türkiye’nin yumurta ihracatında ilk on ülke arasına girmiştir. Türkiye’nin Brezilya ile rekabet edebilmesi durumunda Suudi Arabistan’ın kanatlı sektörü için önemli ülke haline gelmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. BAE ve Katar’a gerçekleştirilen yumurta ihracat miktarı ise; bir önceki yıla göre sırasıyla 2,7 ve 2,3 kat artış göstermiştir. 2015 yılında dünyada ikinci büyük ithalatçı ülke olan Suudi Arabistan başta olmak üzere önemli miktarda artış gösteren bu üç ülke; müslüman ülke olmaları ve coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye kanatlı sektörü tarafından oldukça önem taşımaktadır.

Türkiye yumurta ithalat miktarı azaldı

2015 yılında Türkiye yumurta ithalat miktarı bir önceki yıla göre %9,7 oranında azalarak, 27,2 milyon adete düşmüştür. Aynı yıl ithalat değeri ise %37,1 oranında azalarak 18,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Yumurta ithalatı yapılan başlıca ülke, %53,8’lik orana sahip olan İngiltere’dir. Diğer önemli ülkeler Almanya (%24,2), Irak (%15,1) ve Belçika (%3,6)’dır. 2015 yılında İngiltere’den yapılan yumurta ithalatının bir önceki yıla göre %38,5

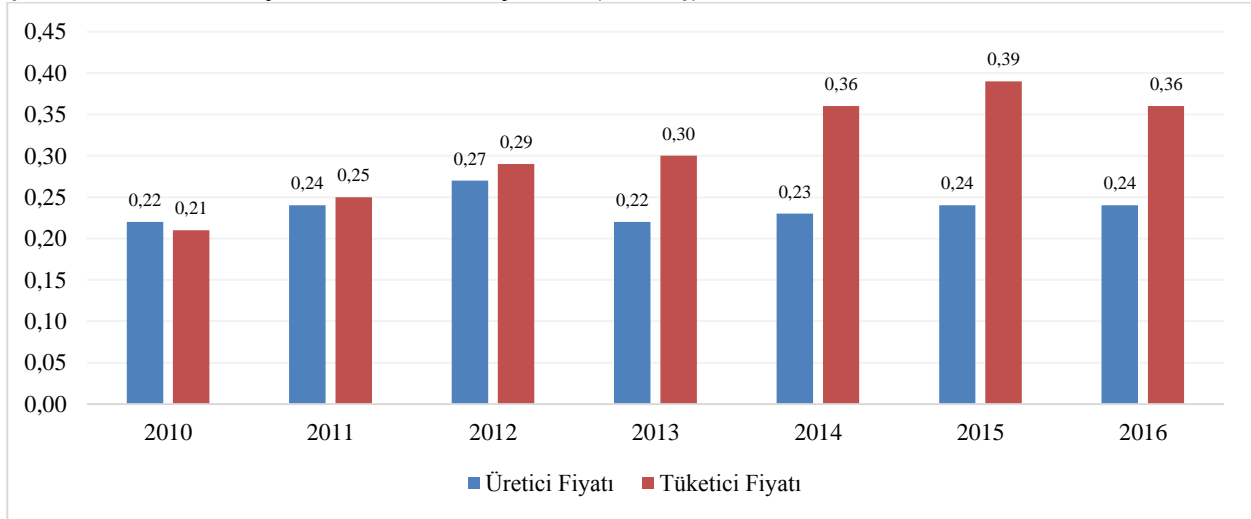
oranında azaldığı görülmektedir. Belçika ve İsrail'den ise 2009-2014 yılları arasında yumurta ithalatı yapılmamasına rağmen 2015 yılında yapılan ithalatla Türkiye yumurta ithalatında ilk beş ülke arasına girmişlerdir. (Ek Tablo 19).

Damızlık (büyük ebeveyn) civciv grand parent stock ihtiyacının tamamı yurtdışına bağlı olan Türkiye'nin, yumurta ithalat verilerinin neredeyse tamamı, damızlık/kuluçkalık yumurtalardan oluşmaktadır.

Türkiye'de Üretici ve Tüketici Fiyatı

2012 yılında 11,1 TL/baş olan tavuk eti üretici fiyatı, %1,1 oranında azalarak 2013 yılında 10 TL/başa gerilemiştir. Hindi üretici fiyatı 2011

Şekil 13. Kümes Hayvanları Üretici Fiyatları (TL/baş)

Kaynak: Ek Tablo 20

Türkiye'nin yem maliyetlerinin yüksekliği ve daha çok kanatlı yeminin ithalat yoluyla sağlanmasından dolayı kanatlı eti ve yumurta maliyetleri oldukça yüksektir. Bu nedenle üretici fiyatları açısından rakip ülkeler karşısında Türkiye'nin dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir.

yılında 45,9 TL/baş iken %5,8 artarak 2014 yılında 48,6 TL/baş olarak gerçekleşmiştir. Yumurta üretici fiyatı ise 2014 yılında bir önceki yıla göre %4,5 oranında artarak 0,23 TL/adet'e yükselmiştir (Ek Tablo 20).

Türkiye tavuk eti tüketici fiyatları bir önceki yıla göre %0,3 düşerek 2015 yılında 7,3 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle incelendiğinde tavuk eti fiyatlarının artış eğiliminde olmasına rağmen 2015 yılındaki bu düşüşün kuş gribinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yumurta tüketici fiyatı 2014 yılında 0,36 TL/adet iken 2015 yılında %8,3'lük artışla 0,39 TL/adet olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 21).

Türkiye'de 2015 yılında, 9 milyon ton ithal hammadde kullanımını içeren, 20 milyon ton karma yem üretimi gerçekleştirilmiştir. Soya, ithal edilen başlıca kanatlı yem hammaddesidir. 2015 yılında sadece 160 bin ton soya fasulyesi üretirken, 2,7 milyon ton soya ve soya küspesi ithal etmiştir (USDA, 2016d)

TÜRKİYEDE TAHMİN**Türkiye Tavuk Eti Tahmin**

Türkiye’de, kanatlı sektörünün özellikle Irak başta olmak üzere başlıca pazarlarına ihracat sorunları ile uğraştığı 2016 yılında, tavuk eti üretiminin durgunlaşması beklenmektedir.

Şirketlerin düşük kar marjlarıyla çalışması, Türkiye'nin, küresel piyasalarda rekabet şansını zorlaştırmakta, yabancı yatırımcıların Türkiye'ye yatırım yapmalarına engel teşkil etmektedir. Bu etkenlerin sonuçlarından biri de; Türkiye'nin önde gelen iki büyük kanatlı üreticisi Aytac ve Mudurnu firmalarının, ekonomik yükler nedeniyle 2016 yılının ilk yarısında üretimi durdurma kararı almalarıdır (USDA, 2016d).

Tavuk eti üretiminin azalacağı tahmin edilmektedir

Türkiye’de 2016 yılında tavuk eti üretiminin %0,5 oranında azalarak 1,9 milyon tona gerilemesi beklenmektedir (Tablo 4).

Tavuk eti ihracatında azalış beklenmektedir

Türkiye’de 2016 yılında tavuk eti ihracatının 2016 yılında %12,8 oranında düşerek 246,6 bin ton olacağı tahmin edilmektedir (Tablo 4).

Türkiye 2015 yılında Rusya’ya 21 bin tavuk eti ihracatı gerçekleştirilmesine rağmen 2016 yılında ihracat yapılmayacağı tahmin

edilmektedir. Bu durumun nedeni kasım 2015 yılında Rusya ile yaşanan kriz sonrasında, Rusya’nın Türkiye’den kanatlı ve kanatlı ürünleri ithalatını durdurma kararı almasıdır (USDA, 2016d).

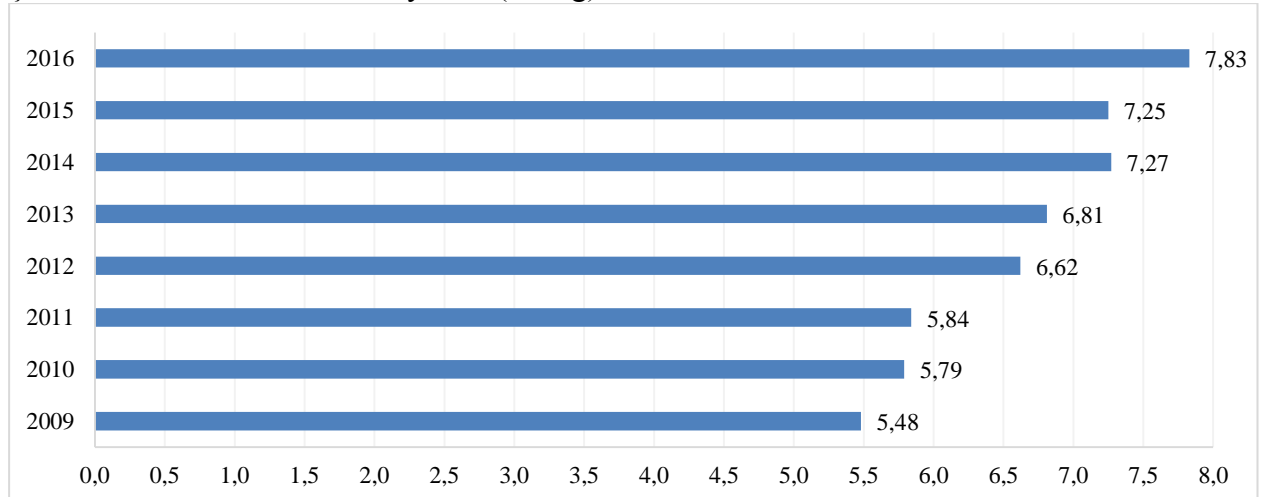
Tavuk eti ithalatının azalması beklenmektedir

Türkiye’de gümrük vergilerinin yüksek olması, tavuk eti ithalatı üzerinde caydırıcı etki yaratmaktadır. Türkiye, ortadoğu ülkelerine yapılan tavuk eti ticaretinde transit geçişlerin yapıldığı ülke konumundadır (USDA, 2016d). Türkiye’de kanatlı ürünlerinde yapılan ithalatın büyük çoğunluğunu damızlık/ kuluçkalık materyaller oluşturmaktadır. 2016 yılında 62 bin ton tavuk eti ithalatı yapılması beklenmektedir.

Tavuk eti tüketici fiyatında artış beklenmektedir

Tavuk eti tüketici fiyat verileri yıllar itibariyle incelendiğinde, 2015 yılı haricinde artış eğiliminde olduğu görülmekte olup; 2016 yılında artması beklenmektedir. 2016 yılı tavuk eti tüketici fiyatının yaklaşık %8 oranında artarak 7,8 TL/kg olacağı tahmin edilmektedir. 2016 yılında tavuk yumurtası tüketici fiyatının yaklaşık %7,5 oranında azalacağı düşünülmektedir (Ek Tablo 21).

Şekil 14. Tavuk Eti Tüketici Fiyatları (TL/kg)

Kaynak: Ek Tablo 21

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Dünya Tavuk Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

	Arz				Kullanım			
	Başlangıç Stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Kullanım
2013								
Dünya	662	84.399	8.692	93.753	10.274	82.883	596	93.753
Başlıca İhracatçılar								
Brezilya	-	12.308	3	12.311	3.482	8.829	-	12.311
ABD	295	16.976	55	17.326	3.332	13.691	303	17.326
AB-28	-	10.050	671	10.721	1.083	9.638	-	10.721
Tayland	133	1.500	10	1.643	504	1.039	100	1.643
Çin	-	13.350	244	13.594	420	13.174	-	13.594
Türkiye	-	1.758	-	1.758	337	1.421	-	1.758
Başlıca İthalatçılar								
Japonya	129	1.337	854	2.320	9	2.209	102	2.320
Suudi Arabistan	-	600	838	1.438	35	1.403	-	1.438
Meksika	-	2.907	682	3.589	7	3.582	-	3.589
Irak	-	160	673	833	-	833	-	833
AB-28	-	10.050	671	10.721	1.083	9.638	-	10.721
Rusya	53	3.010	535	3.598	48	3.504	46	3.598
2014								
Dünya	596	86.555	8.902	96.053	10.477	84.945	631	96.053
Başlıca İhracatçılar								
Brezilya	-	12.692	3	12.695	3.558	9.137	-	12.695
ABD	303	17.306	53	17.662	3.310	14.043	309	17.662
AB-28	-	10.450	712	11.162	1.133	10.029	-	11.162
Tayland	100	1.570	8	1.678	546	1.050	82	1.678
Çin	-	13.000	260	13.260	430	12.830	-	13.260
Türkiye	-	1.894	-	1.894	378	1.516	-	1.894
Başlıca İthalatçılar								
Japonya	102	1.367	888	2.357	11	2.228	118	2.357
Suudi Arabistan	-	650	762	1.412	50	1.362	-	1.412
Meksika	-	3.025	722	3.747	9	3.738	-	3.747
AB-28	-	10.450	712	11.162	1.133	10.029	-	11.162
Irak	-	110	698	808	-	808	-	808
Rusya	46	3.260	465	3.771	50	3.660	61	3.771

Kaynak: USDA, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Ek Tablo 1 (Devam). Dünya Tavuk Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

	Arz				Kullanım				
	Başlangıç Stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Kullanım	
2015									
Dünya	631	88.694	8.626	97.922	10.254	86.956	712	97.922	
Başlıca İhracatçılar									
Brezilya	-	13.146	4	13.150	3.841	9.309	-	13.150	
ABD	309	17.971	59	18.339	2.867	15.094	378	18.339	
AB-28	-	10.810	728	11.538	1.177	10.361	-	11.538	
Tayland	82	1.700	4	1.786	622	1.080	84	1.786	
Çin	-	13.400	268	13.668	401	13.267	-	13.668	
Türkiye	-	1.909	-	1.909	321	1.588	-	1.909	
Başlıca İthalatçılar									
Japonya	118	1.413	936	2.467	9	2.321	137	2.467	
Suudi Arabistan	-	648	863	1.511	40	1.471	-	1.511	
Meksika	-	3.175	790	3.965	5	3.960	-	3.965	
AB-28	-	10.810	728	11.538	1.177	10.361	-	11.538	
Irak	-	100	625	725	-	725	-	725	
Güney Afrika	-	1.325	436	1.761	71	1.690	-	1.761	
2016¹									
Dünya	712	89.548	8.906	99.166	10.793	87.638	735	99.166	
Başlıca İhracatçılar									
Brezilya	-	13.605	2	13.607	4.110	9.497	-	13.607	
ABD	378	18.283	59	18.720	2.978	15.379	363	18.720	
AB-28	-	11.070	750	11.820	1.250	10.570	-	11.820	
Tayland	84	1.780	3	1.867	670	1.117	80	1.867	
Çin	-	12.700	410	13.110	395	12.715	-	13.110	
Türkiye	-	1.900	-	1.900	280	1.620	-	1.900	
Başlıca İthalatçılar									
Japonya	137	1.440	955	2.532	9	2.366	157	2.532	
Suudi Arabistan	-	670	850	1.520	40	1.480	-	1.520	
Meksika	-	3.270	820	4.090	3	4.087	-	4.090	
AB-28	-	11.070	750	11.820	1.250	10.570	-	11.820	
Irak	-	100	670	770	-	770	-	770	
Güney Afrika	-	1.345	520	1.865	70	1.795	-	1.865	

Kaynak: USDA, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016) 1/Tahmin

Ek Tablo 2. Dünya Hindi Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

	Arz				Kullanım			Toplam Kullanım
	Başlangıç Stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Tüketim	Bitiş Stokları	
2011								
Dünya	102	5.308	336	5.746	630	5.010	106	5.746
Başlıca İhracatçılar								
ABD	87	2.592	9	2.688	319	2.273	96	2.688
AB-28	-	1.950	83	2.033	147	1.886	-	2.033
Brezilya	-	489	-	489	141	348	-	489
Kanada	15	160	7	182	22	150	10	182
Meksika	-	13	152	165	1	164	-	165
Başlıca İthalatçılar								
Meksika	-	13	152	165	1	164	-	165
AB-28	-	1.950	83	2.033	147	1.886	-	2.033
Çin	-	6	34	40	-	40	-	40
Rusya	-	90	27	117	-	117	-	117
G. Afrika	-	8	24	32	-	32	-	32
2012								
Dünya	106	5.480	373	5.959	707	5.105	147	5.959
Başlıca İhracatçılar								
ABD	96	2.671	11	2.778	362	2.282	134	2.778
Brezilya	-	510	-	510	170	340	-	510
AB-28	-	2.010	94	2.104	151	1.953	-	2.104
Kanada	10	161	7	178	23	142	13	178
Meksika	-	14	160	174	1	173	-	174
Başlıca İthalatçılar								
Meksika	-	14	160	174	1	173	-	174
AB-28	-	2.010	94	2.104	151	1.953	-	2.104
Çin	-	6	48	54	-	54	-	54
Güney Afrika	-	8	33	41	-	41	-	41
Rusya	-	100	20	120	-	120	-	120

Kaynak: USDA, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Ek Tablo 2 (Devam). Dünya Hindi Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

	Arz				Kullanım			Toplam Kullanım
	Başlangıç Stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Tüketim	Bitiş Stokları	
2013								
Dünya	147	5.361	349	5.857	673	5.063	121	5.857
Başlıca İhracatçılar								
ABD	134	2.599	10	2.743	344	2.291	108	2.743
Brezilya	-	520	-	520	161	359	-	520
AB-28	-	1.950	85	2.035	142	1.893	-	2.035
Kanada	13	168	6	187	24	150	13	187
G. Afrika	-	8	35	43	1	42	-	43
Meksika	-	10	157	167	1	166	-	167
Başlıca İthalatçılar								
Meksika	-	10	157	167	1	166	-	167
AB-28	-	1.950	85	2.035	142	1.893	-	2.035
Çin	-	6	44	50	-	50	-	50
G. Afrika	-	8	35	43	1	42	-	43
Rusya	-	100	12	112	-	112	-	112
ABD	134	2.599	10	2.743	344	2.291	108	2.743
2014								
Dünya	121	5.288	289	5.698	647	4.937	114	5.698
Başlıca İhracatçılar								
ABD	108	2.600	13	2.721	366	2.253	102	2.721
AB-28	-	1.920	63	1.983	135	1.848	-	1.983
Brezilya	-	470	-	470	120	350	-	470
Kanada	13	170	6	189	25	152	12	189
Meksika	-	9	150	159	1	158	-	159
Başlıca İthalatçılar								
Meksika	-	9	150	159	1	158	-	159
AB-28	-	1.920	63	1.983	135	1.848	-	1.983
G. Afrika	-	8	25	33	-	33	-	33
Çin	-	6	22	28	-	28	-	28
ABD	108	2.600	13	2.721	366	2.253	102	2.721
Rusya	-	105	10	115	-	115	-	115
Kanada	13	170	6	189	25	152	12	189

Kaynak: USDA, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Ek Tablo 3. Dünya Tavuk Eti Üretimi (bin ton)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
ABD	15.935	16.563	16.694	16.621	16.976	17.306	17.971	18.283
Brezilya	11.023	12.312	12.863	12.645	12.308	12.692	13.146	13.605
Çin	12.100	12.550	13.200	13.700	13.350	13.000	13.400	12.700
AB-28	8.756	9.202	9.490	9.660	10.050	10.450	10.810	11.070
Hindistan	2.550	2.650	2.900	3.160	3.450	3.725	3.900	4.200
Rusya	2.060	2.310	2.575	2.830	3.010	3.260	3.600	3.750
Meksika	2.781	2.822	2.906	2.958	2.907	3.025	3.175	3.270
Arjantin	1.500	1.680	1.770	2.014	2.060	2.050	2.080	2.100
Türkiye	1.227	1.444	1.613	1.723	1.758	1.894	1.909	1.900
Tayland	1.200	1.280	1.350	1.550	1.500	1.570	1.700	1.780
Diğer	14.595	15.265	15.777	16.406	17.030	17.583	17.003	16.890
Dünya	73.727	78.078	81.138	83.267	84.399	86.555	88.694	89.548

Kaynak: USDA, 2016 (Erişim tarihi, 07.12.2016)
1/tahmin

Ek Tablo 4. Dünya Hindi Eti Üretimi (bin ton)

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ABD	2.796	2.535	2.527	2.592	2.671	2.599	2.600
AB-28	1.830	1.795	1.946	1.950	2.010	1.950	1.920
Brezilya	465	466	485	489	510	520	470
Kanada	180	167	159	160	161	168	170
Rusya	39	31	70	90	100	100	105
Meksika	15	11	11	13	14	10	9
G. Afrika	7	8	8	8	8	8	8
Çin	5	5	6	6	6	6	6
Dünya	5.337	5.018	5.212	5.308	5.480	5.361	5.288

Kaynak: USDA, 2016 (Erişim tarihi, 07.12.2016)

Ek Tablo 5. Dünya Yumurta Üretimi (milyon adet, bin ton)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Miktar (milyon adet)						
Çin	466.225	469.660	477.940	486.400	488.920	452.169
ABD	90.408	91.482	91.861	94.596	97.740	100.879
Hindistan	58.728	61.420	63.024	67.804	72.808	75.970
Meksika	47.206	47.623	49.170	46.361	50.317	51.344
Brezilya	38.438	38.961	40.731	41.676	43.431	44.811
Japonya	41.750	41.900	41.377	41.780	42.033	41.699
Rusya Fed.	39.188	40.392	40.778	41.548	40.779	41.313
Endonezya	23.550	24.911	22.841	25.332	27.209	28.872
Ukrayna	15.303	16.865	18.428	18.919	19.419	19.391
Türkiye	13.833	11.840	12.955	14.911	16.497	17.145
Diğer	349.148	361.289	369.956	375.721	390.927	395.019
Dünya	1.183.776	1.206.193	1.229.085	1.258.790	1.285.866	1.268.613
Miktar (bin ton)						
Çin	23.311	23.483	23.897	24.320	24.446	24.598
ABD	5.349	5.412	5.440	5.588	5.777	5.974
Hindistan	3.230	3.378	3.466	3.655	3.835	3.965
Meksika	2.360	2.381	2.459	2.318	2.516	2.567
Japonya	2.508	2.515	2.483	2.507	2.522	2.502
Rusya Fed.	2.195	2.261	2.284	2.334	2.284	2.314
Brezilya	1.922	1.948	2.037	2.084	2.172	2.241
Endonezya	1.072	1.121	1.028	1.140	1.224	1.429
Ukrayna	884	974	1.064	1.093	1.121	1.120
Türkiye	865	740	810	932	1.031	1.072
Diğer	19.229	19.993	20.412	20.957	21.465	22.010
Dünya	62.924	64.206	65.379	66.927	68.393	69.791

Kaynak: FAO, 2016 (Erişim tarihi, 14.12.2016)

Ek Tablo 6. Dünya Yumurta İhracatı (bin dolar)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹
Hollanda	782.153	813.130	700.662	784.632	836.406	975.321	758.247
ABD	238.257	245.914	290.311	288.965	353.438	391.304	502.802
Almanya	230.307	228.822	243.162	292.076	264.990	322.127	277.219
Polonya	207.803	190.203	207.665	293.253	271.332	266.001	273.537
Türkiye	126.618	156.195	284.053	349.929	406.033	401.424	273.308
Belçika	124.070	130.240	117.246	118.964	134.891	145.723	162.980
İngiltere	47.533	51.435	57.472	59.036	111.588	134.993	127.311
Çin	104.076	132.051	164.616	119.405	164.740	122.060	120.208
Malezya	88.460	103.368	126.789	134.256	134.940	144.836	116.329
İspanya	181.950	163.163	132.536	101.239	105.555	89.989	115.128
Diğer	1.216.287	1.139.887	1.016.819	973.586	1.025.656	962.490	862.403
Dünya	3.347.514	3.354.408	3.341.331	3.515.341	3.809.569	3.956.268	3.589.472

Kaynak: FAO, I/ITC; 2016 (Erişim tarihi, 25.12.2016)

Ek Tablo 7. Dünya Yumurta İthalatı (bin dolar)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹
Almanya	798.623	835.487	687.369	727.837	647.661	651.973	625.921
Hollanda	196.247	230.625	229.820	270.231	296.710	421.042	376.616
Irak	237.469	320.632	292.510	431.502	498.368	441.375	285.021
Rusya	65.874	94.074	125.267	175.248	212.371	281.023	251.881
Hong Kong	120.847	127.871	156.102	149.472	170.215	186.744	182.276
Meksika	23.391	26.564	43.793	64.032	182.510	175.092	180.749
Kanada	56.322	60.368	64.026	67.291	83.204	117.614	152.891
Singapur	91.705	103.488	123.733	112.720	125.182	130.481	110.643
ABD	19.145	26.558	27.726	9.909	8.508	11.921	102.768
Belçika	89.743	94.204	97.608	95.346	103.597	102.249	100.676
Diğer	1.311.205	1.302.964	1.468.713	1.480.279	1.563.510	1.214.809	1.205.862
Dünya	3.010.571	3.222.835	3.316.667	3.583.867	3.891.836	3.734.323	3.575.304

Kaynak: FAO, 2016 (Erişim tarihi, 28.12.2016), I/ITC, 2016 (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Not: 2014 yılı için erişim tarihinde bazı ülkelere ait veriler olmadığından; 25.12.2015 tarihinde erişilen veriler kullanılmıştır.

Ek Tablo 8. Uluslararası Et Fiyat Endeksi (2002-2004=100)

Yıllar		FAO Et Fiyat Endeksi	Tavuk Eti Fiyat Endeksi
2009		141	162
2010		158	179
2011		183	206
2012		182	201
2013		184	206
2014		198	200
2015		168	168
2016	Ocak	145	144
	Şubat	147	144
	Mart	146	147
	Nisan	150	151
	Mayıs	154	160
	Haziran	160	164
	Temmuz	162	163
	Ağustos	165	164
	Eylül	164	160
	Ekim	162	158
	Kasım	161	157

Kaynak: FAO, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Ek Tablo 9. Dünya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)

Yıllar		ABD	Brezilya
2009		989	1.552
2010		1.032	1.781
2011		1.147	2.083
2012		1.228	1.931
2013		1.229	2.014
2014		1.206	1.940
2015		1.003	1.642
2016	Ocak	868	1.392
	Şubat	871	1.392
	Mart	892	1.413
	Nisan	931	1.448
	Mayıs	984	1.533
	Haziran	998	1.581
	Temmuz	940	1.628
	Ağustos	930	1.646
	Eylül	891	1.628
	Ekim	890	1.588
	Kasım	895	1.570

Kaynak: FAO, 2016. (Erişim tarihi, 28.12.2016)

Ek Tablo 10. Dünya Üretici Fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	Tavuk Eti						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	1.381	1.489	1.386	1.544	1.810	1.927	-
Brezilya	1.328	1.453	1.958	2.097	2.528	2.658	-
Çin	2.174	2.485	2.910	2.840	3.041	1.903	-
Tayland	1.391	1.688	1.919	1.690	1.760	1.641	-
Rusya	2.249	2.329	2.477	2.451	2.338	2.176	1.535
Türkiye	3.084	3.272	3.226	3.012	2.804	2.705	-
Arjantin	830	1.256	1.413	1.361	1.378	1.320	-
Ülkeler	Hindi Eti						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	1.431	1.761	1.952	2.065	1.904	2.104	-
Meksika	2.934	3.342	3.487	3.638	4.078	3.971	3.435
Fransa	2.002	1.880	2.267	2.142	2.348	2.188	1.767
Almanya	2.221	2.155	2.518	2.400	2.575	2.547	-
İngiltere	2.098	2.103	2.331	2.395	2.498	2.640	-
Türkiye	4.368	4.714	5.234	5.120	4.765	4.597	-
Ülkeler	Yumurta						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hollanda	1.403	1.104	986	1.574	1.164	1.218	1.167
ABD	1.157	985	1.362	1.404	1.533	1.773	2.322
Almanya	2.409	2.507	2.708	2.798	1.415	-	-
Polonya	1.469	1.158	1.098	1.787	1.375	1.401	1.102
Malezya	1.324	1.501	1.689	1.619	1.746	1.797	-
Ukrayna	898	1.027	1.133	1.359	1.423	1.140	1.038
Türkiye	2.124	2.141	2.543	2.520	1.968	1.846	1.759

Kaynak: FAOSTAT, 2016. (Erişim tarihi, 28.11.2016)

Ek Tablo 11. Türkiye’de Türlerine Göre Kanatlı Hayvan Sayıları (bin adet)

Yıllar	Yumurta tavuğu	Et tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
1991	50.827	88.380	3.133	1.600	1.112
1992	52.225	100.305	3.333	1.752	1.155
1993	58.179	120.081	3.340	1.688	1.172
1994	57.842	125.842	3.442	1.720	1.187
1995	57.325	71.690	3.291	1.745	1.200
1996	53.883	99.074	3.064	1.642	1.094
1997	61.402	104.871	5.328	1.795	1.829
1998	69.722	167.275	3.805	1.771	1.339
1999	71.885	167.863	3.763	1.671	1.295
2000	64.709	193.459	3.682	1.497	1.104
2001	55.676	161.899	3.254	1.398	914
2002	57.139	188.637	3.092	1.400	832
2003	60.400	217.133	3.994	1.337	811
2004	58.774	238.102	3.902	1.251	770
2005	60.276	257.221	3.697	1.067	656
2006	58.698	286.121	3.227	830	525
2007	64.286	205.082	2.675	1.023	482
2008	63.365	180.916	3.230	1.063	470
2009	66.500	163.469	2.755	945	413
2010	70.934	163.985	2.942	716	397
2011	78.957	158.917	2.563	680	382
2012	84.677	169.034	2.761	676	357
2013	88.721	177.433	2.925	755	368
2014	93.751	199.976	2.990	912	400
2015	98.597	213.658	2.828	851	398

Kaynak: TÜİK, 2016. (Erişim tarihi, 08.12.2016)

Ek Tablo 12. Türkiye Kanatlı Sektörü Verileri

Yıllar		Kuluçkahane	Damızlık	Ticari Etlik	T. Yumurtacı	Toplam
2008	İşletme Sayısı	81	247	8.948	1.075	10.351
	Kümes Sayısı	-	1.548	11.543	3.059	16.150
2009	İşletme Sayısı	90	274	8.827	1.078	10.269
	Kümes Sayısı	-	1.586	11.350	3.120	16.056
2010	İşletme Sayısı	79	277	8.908	1.072	10.336
	Kümes Sayısı	-	1.657	11.623	3.162	16.442
2011	İşletme Sayısı	79	276	9.164	1.042	10.561
	Kümes Sayısı	-	1.769	12.227	3.044	17.040
2012	İşletme Sayısı	78	302	9.403	1.050	10.833
	Kümes Sayısı	-	1.949	12.852	3.243	18.044
2013	İşletme Sayısı	80	322	9.444	994	10.840
	Kümes Sayısı	-	2.086	13.505	3.103	18.694
2014	İşletme Sayısı	80	341	9.782	1.046	11.249
	Kümes Sayısı	-	2.237	14.360	3.141	19.738
2015	İşletme Sayısı	75	354	9.676	1.113	11.296
	Kümes Sayısı	-	2.390	14.415	3.229	20.034

Kaynak: GTHB, 2016 (Erişim tarihi, 08.12.2016)

Ek Tablo 13. Türkiye’de Kümes Hayvanları Kesilen Hayvan Sayısı ve Et Miktarı

Yıllar	Tavuk		Hindi	
	Kesilen hayvan sayısı (bin adet)	Et (ton)	Kesilen hayvan sayısı (bin adet)	Et (ton)
1995	215.280	282.038	-	-
1996	258.865	420.609	227	1.027
1997	310.257	471.415	115	376
1998	308.427	486.710	101	702
1999	376.284	596.880	1.424	12.744
2000	413.963	643.457	2.292	19.274
2001	370.910	614.745	1.707	15.125
2002	416.002	696.187	2.412	30.401
2003	512.750	872.419	3.637	32.801
2004	512.239	876.774	4.182	37.623
2005	538.900	936.697	4.417	42.709
2006	495.566	917.659	1.747	17.062
2007	604.836	1.068.454	3.620	31.467
2008	617.986	1.087.682	3.454	35.451
2009	717.401	1.293.315	2.982	30.242
2010	843.898	1.444.059	3.657	31.965
2011	963.245	1.613.309	4.044	36.331
2012	1.047.783	1.723.919	4.764	41.931
2013	1.060.673	1.758.363	4.574	39.627
2014	1.109.742	1.894.669	5.174	48.662
2015	1.118.719	1.909.276	5.360	52.722
2016 ¹	920.248	1.566.865	3.713	38.251

Kaynak: TÜİK, 2016 (Erişim tarihi, 14.12.2016)

1/10 aylık veridir.

Tablo 14. Türkiye Yumurta Üretimi (milyon adet)

Yıllar	Yumurta Üretimi	Yıllar	Yumurta Üretimi
1991	7.668	2004	11.056
1992	8.215	2005	12.052
1993	10.006	2006	11.734
1994	9.845	2007	12.725
1995	10.269	2008	13.191
1996	9.787	2009	13.833
1997	12.089	2010	11.840
1998	13.888	2011	12.955
1999	14.090	2012	14.911
2000	13.509	2013	16.497
2001	10.575	2014	17.145
2002	11.555	2015	16.726
2003	12.667	2016 ¹	14.880

Kaynak: TÜİK, 2016 (Erişim tarihi, 14.12.2016)

1/10 aylık veridir.

Not: 2010 yılından itibaren yumurta miktarına köy tavukçuluğu dahil değildir.

Ek Tablo 15. Türkiye Tavuk Eti İhracatı (ton, bin dolar)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
Miktar (ton)								
Irak	49.691	60.530	116.005	158.824	200.446	209.881	163.825	131.194
Rusya	-	41	335	80	-	16.948	21.054	-
Tacikistan	9.750	8.858	11.709	13.094	14.360	17.432	16.811	11.630
Libya	-	-	9.337	12.322	9.586	11.007	15.270	8.108
Suriye	171	113	647	705	21.358	17.255	14.581	7.435
Kongo D.C.	54	1.716	4.325	5.026	7.380	11.641	9.586	6.102
Angola	593	716	2.022	4.280	5.712	7.363	8.123	4.482
BAE	-	69	296	152	1.109	2.810	7.704	7.637
Kongo	1.983	2.895	6.335	12.499	6.788	9.180	5.784	8.019
Gürcistan	235	281	2.267	4.538	8.157	10.721	5.399	4.652
Diğer	12.418	22.824	35.320	44.418	28.128	22.701	14.544	16.922
Toplam	74.895	98.044	188.598	255.937	303.025	336.939	282.681	206.181
Değer (bin dolar)								
Irak	91.253	118.170	241.106	340.112	421.301	415.282	268.653	181.224
Libya	-	-	20.370	27.095	20.227	20.751	25.924	13.685
Suriye	142	64	392	828	19.074	19.925	17.280	7.556
Kongo D.C.	63	1.909	5.133	6.271	9.070	13.665	10.846	4.140
BAE	-	160	659	323	2.767	6.040	9.831	6.922
Angola	529	800	2.220	5.363	7.206	9.036	8.990	2.751
Rusya	-	57	192	45	-	15.237	7.847	-
Tacikistan	5.978	5.375	6.236	7.509	8.210	9.543	7.256	3.630
Kongo	1.772	2.952	6.654	15.528	8.646	10.904	7.169	4.839
Gürcistan	266	237	2.284	4.906	8.776	11.373	5.341	4.612
Diğer	18.133	30.992	47.368	73.030	41.564	31.015	18.091	15.459
Toplam	118.136	160.716	332.615	481.010	546.841	562.772	387.227	244.820

Kaynak: TÜİK, 2016 (Erişim tarih, 08.12.2016)

1/10 aylık veridir.

Ek Tablo 16. Türkiye Hindi Eti İhracatı (ton, bin dolar)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2.015	2016 ¹
Miktar (ton)								
Benin	-	-	46	143	429	892	444	63
BAE	-	-	91	337	281	375	384	569
Gabon	-	-	142	125	152	318	378	-
Rusya Fed.	-	-	331	258	747	2.450	346	-
Tacikistan	54	482	421	479	1.499	1.466	275	176
Gine	100	125	100	27	-	74	207	179
Ekvator Ginesi	8	48	50	98	155	99	207	52
Hong Kong	-	-	21	119	68	43	183	75
Kuveyt	24	68	46	205	155	156	183	235
Kongo Dem. Cum.	-	-	24	-	179	125	181	50
Diğer	252	219	699	1.469	1.255	1.044	874	-
Toplam	438	942	1.971	3.258	4.920	7.041	3.661	3.410
Değer (bin dolar)								
BAE	-	-	351	1.249	1.069	1.588	1.378	1.726
Kuveyt	80	272	194	804	631	650	793	838
Rusya Fed.	-	-	1.190	650	2.807	7.438	655	-
Benin	-	-	84	260	725	1.404	630	55
Azerbaycan	493	54	377	1.024	866	1.094	601	383
Tacikistan	279	268	223	297	1.490	1.027	527	222
Gabon	-	-	141	178	296	506	513	-
S. Arabistan	-	-	-	-	-	-	435	2.352
Irak	70	203	398	421	1.169	299	432	63
Ekvator Ginesi	3	36	43	130	267	160	313	46
Diğer	105	152	1.304	2.897	1.412	1.554	823	-
Toplam	1.031	984	4.303	7.911	10.731	15.720	7.100	8.542

Kaynak: TÜİK,2016 (Erişim tarih, 28.12.2016)
1/10 aylık veridir.

Ek Tablo 17. Türkiye Tavuk Yumurtası İhracatı (Gallus Domesticus) (bin adet, bin dolar)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
Miktar (bin adet)								
Irak	1.205.045	1.853.613	3.240.677	4.723.369	4.104.628	4.701.770	2.672.324	3.034.498
Suriye	112.366	421.849	82.365	11.767	103.706	340.247	387.923	232.428
İsrail	73.971	82.563	68.783	75.592	420.609	202.229	146.606	-
Suudi Arabistan	5.728	235	55	3.044	23.235	3.065	76.332	89.543
BAE	1.026	5.962	4.150	19.835	20.410	18.647	68.796	131.220
Azerbaycan	24.573	21.201	93.805	34.159	42.136	53.462	38.294	42.105
Katar	-	316	360	-	12.165	5.494	18.085	39.189
İran	144	1.272	416.755	972	-	50	15.191	3.559
Rusya Fed.	-	-	-	-	-	288	15.087	-
Ukrayna	965	-	-	-	-	-	7.950	-
Diğer	44.384	44.590	67.498	442.281	66.491	47.533	18.309	77.407
Toplam	1.468.202	2.431.600	3.974.000	5.311.018	4.793.380	5.372.785	3.464.897	3.649.949
Değer (bin dolar)								
Irak	96.429	108.647	211.587	318.711	360.143	324.953	194.261	165.921
Suriye	10.462	30.257	6.179	1.001	11.608	33.170	28.566	15.962
İsrail	7.604	7.136	5.967	7.429	10.275	18.392	12.712	-
Azerbaycan	3.992	4.757	11.035	8.164	9.413	13.832	10.894	4.403
Suudi Arabistan	1.164	64	14	880	2.692	609	9.143	10.200
BAE	67	424	361	1.477	1.721	1.484	5.221	8.359
Rusya Fed.	-	-	-	-	-	101	4.982	-
Ukrayna	286	-	-	-	-	-	2.246	-
Katar	-	20	25	-	979	745	1.481	2.365
İran	38	429	42.138	98	-	25	1.136	204
Diğer	6.569	4.432	6.513	8.297	9.202	8.112	2.665	6.415
Toplam	126.612	156.166	283.819	346.057	406.033	401.423	273.307	213.829

Kaynak: TÜİK, 2016 Erişim tarih,29.12.2016)

1/10 aylık veridi

Ek Tablo 18. Türkiye Tavuk Eti İthalatı (ton, bin dolar)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2.016 ¹
Miktar (ton)								
Irak	134	37	139	261	247	228	448	23
Kesinleşmemiş Ülke ve Bölğ.	-	-	-	-	-	-	112	-
Kongo	-	-	-	-	-	-	104	-
Rusya Federasyonu	-	-	-	-	-	-	48	-
Suriye	20	-	-	16	-	-	46	-
Gürcistan	-	-	-	-	-	23	23	-
Bosna-Hersek	-	-	-	-	-	52	16	-
Hong Kong	-	-	-	-	52	-	-	-
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	913	367	390	68	-	-	-	-
Diğer	14	22	-	24	14	-	-	36
Toplam	1.081	426	529	369	313	303	797	59
Değer (bin dolar)								
Irak	226	66	279	602	563	450	767	36
Kesinleşmemiş Ülke ve Bölğ.	-	-	-	-	-	-	226	-
Kongo	-	-	-	-	-	-	118	-
Suriye	15	-	-	38	-	-	54	-
Bosna-Hersek	-	-	-	-	-	164	28	-
Rusya Federasyonu	-	-	-	-	-	-	19	-
Gürcistan	-	-	-	-	-	32	7	-
Hong Kong	-	-	-	-	40	-	-	-
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	1.081	658	949	118	-	-	-	-
Diğer	33	8	-	65	58	-	-	127
Toplam	1.355	732	1.228	823	661	646	1.219	163

Kaynak: TÜİK, 2016 (Erişim tarihi; 29.12.2016)

1/10 aylık veridir.

Ek Tablo 19. Türkiye Tavuk Yumurtası İthalatı (Gallus Domesticus) (bin adet, bin dolar)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2.016 ¹
Miktar (bin adet)								
İngiltere	5.225	4.323	4.180	1.888	11.466	23.802	14.638	11.182
Almanya	-	-	-	-	2.257	5.061	6.600	5.206
Irak	572	-	738	991	1.740	720	4.106	5.715
Belçika	-	-	-	-	-	-	967	238
İsrail	-	-	-	-	-	-	640	-
ABD	-	-	-	133	293	-	164	803
Hollanda	-	-	-	-	-	80	98	86
Fransa	-	-	-	-	-	-	6	-
Brezilya	246	1.676	4.847	5.122	3.416	86	-	154
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	-	-	1.374	-	-	-	-	-
Diğer	336	3	-	-	-	405	-	1.567
Toplam	6.379	6.002	11.139	8.134	19.172	30.154	27.219	24.951
Değer (bin dolar)								
İngiltere	4.007	3.408	3.842	1.861	11.065	24.134	12.675	9.934
Almanya	-	-	-	-	1.895	4.335	4.824	3.721
Irak	64	-	71	114	179	63	295	414
Belçika	-	-	-	-	-	-	182	45
ABD	-	-	-	116	245	-	158	641
Hollanda	-	-	-	-	-	102	85	78
İsrail	-	-	-	-	-	-	66	-
Fransa	-	-	-	-	-	-	1	-
Brezilya	289	1.760	5.281	5.042	3.265	39	1	94
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	-	-	109	-	-	-	-	-
Diğer	39	24	-	-	-	376	1	537
Toplam	4.399	5.192	9.303	7.133	16.649	29.049	18.285	15.464

Kaynak: TÜİK, 2016 (Erişim tarihi;29.12.2016)

1/10 aylık veridir

Ek Tablo 20. Türkiye Kümes Hayvancılığı Üretici Fiyatları (TL/baş, adet)

Et Tavuğu (TL/baş)													
Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ort.
2009	5,27	5,39	5,44	5,37	5,75	6,28	6,12	6,07	5,80	6,13	7,86	6,46	5,99
2010	6,98	6,83	7,06	7,10	7,48	7,54	7,44	7,62	6,85	7,09	7,15	7,16	7,19
2011	10,14	10,87	11,18	11,34	11,26	11,28	11,27	10,36	10,38	10,77	11,08	11,09	10,92
2012	10,94	10,99	11,01	11,03	10,98	11,03	11,01	11,10	11,03	11,49	11,04	11,35	11,08
2013	9,91	9,95	10,07	9,98	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,03	10,01
Yumurta Tavuğu (TL/baş)													
2009	8,57	8,59	8,61	8,61	8,65	8,68	8,64	8,75	8,80	8,90	9,00	9,35	8,76
2010	9,35	9,64	9,65	9,72	9,65	9,36	9,60	9,59	9,53	9,61	9,74	9,51	9,58
2011	10,34	10,57	10,73	10,71	10,73	10,82	10,90	10,81	10,94	11,19	11,20	11,31	10,85
2012	10,98	10,94	11,07	11,04	11,17	11,04	11,02	11,07	11,03	11,16	11,17	11,22	11,08
2013	11,61	11,58	11,74	11,66	11,67	11,67	11,67	11,67	11,73	11,77	11,77	11,78	11,69
Hindi (TL/baş)													
2009	27,44	26,22	27,23	27,38	27,44	28,03	28,25	28,09	28,01	29,52	31,31	32,87	28,48
2010	33,06	36,35	36,25	36,54	36,24	36,05	35,98	35,68	36,65	39,40	39,41	40,55	36,85
2011	44,45	46,19	44,37	45,62	45,11	45,17	45,53	45,82	46,45	46,35	46,59	48,92	45,88
2012	50,56	49,20	48,40	48,23	47,66	47,24	48,28	49,14	48,10	48,44	47,53	49,71	48,54
2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yumurta (TL/adet)													
2010	0,22	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	0,21	0,21	0,22	0,21	0,21	0,22
2011	0,22	0,23	0,22	0,22	0,22	0,22	0,22	0,23	0,24	0,29	0,28	0,28	0,24
2012	0,27	0,27	0,27	0,27	0,25	0,26	0,25	0,25	0,29	0,29	0,29	0,30	0,27
2013	0,24	0,23	0,22	0,22	0,21	0,21	0,19	0,20	0,21	0,22	0,22	0,22	0,22
2014	0,24	0,24	0,23	0,22	0,21	0,23	0,22	0,23	0,24	0,23	0,23	0,23	0,23
2015	0,23	0,24	0,24	0,23	0,22	0,23	0,24	0,25	0,26	0,26	0,26	0,26	0,24
2016	0,26	0,25	0,24	0,25	0,24	0,24	0,24	0,24	0,25	0,24	0,24	-	0,24

Kaynak: TÜİK, 2016. (Erişim tarih, 28.12.2016)

Ek Tablo 21. Türkiye Tavuk Eti ve Yumurta Tüketici Fiyatları (TL/kg, adet)

Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
Tavuk Eti (TL/kg)													
2009	4,44	4,81	5,19	5,43	5,61	5,33	5,42	5,73	5,96	6,09	6,01	5,72	5,48
2010	5,44	5,77	6,22	6,40	5,93	5,35	5,66	6,14	6,49	5,89	5,26	4,96	5,79
2011	5,24	5,47	5,78	6,03	6,00	5,64	5,73	6,25	6,36	6,08	5,87	5,65	5,84
2012	5,71	6,33	6,82	6,70	6,46	6,35	6,56	6,97	7,27	7,09	6,77	6,42	6,62
2013	6,34	6,91	7,35	7,61	7,31	6,72	6,83	7,12	6,68	6,21	6,21	6,47	6,81
2014	7,13	7,53	7,73	7,64	7,24	7,14	7,49	7,57	7,32	7,00	6,75	6,67	7,27
2015	6,91	7,14	7,11	7,23	7,42	7,08	7,78	7,81	7,50	7,20	6,85	6,91	7,25
2016	7,44	7,48	7,65	7,97	8,18	8,32	8,37	8,09	7,46	7,32	7,82	-	7,83
Yumurta (TL/adet)													
2009	0,25	0,24	0,25	0,25	0,23	0,20	0,19	0,21	0,23	0,23	0,24	0,25	0,23
2010	0,23	0,24	0,23	0,22	0,19	0,18	0,19	0,19	0,19	0,22	0,22	0,21	0,21
2011	0,21	0,22	0,23	0,21	0,21	0,22	0,23	0,24	0,28	0,34	0,31	0,30	0,25
2012	0,31	0,32	0,32	0,30	0,25	0,25	0,25	0,26	0,33	0,33	0,30	0,31	0,29
2013	0,31	0,29	0,29	0,28	0,25	0,27	0,26	0,31	0,33	0,35	0,36	0,36	0,30
2014	0,37	0,37	0,36	0,34	0,32	0,36	0,33	0,36	0,39	0,38	0,35	0,37	0,36
2015	0,37	0,38	0,38	0,35	0,33	0,37	0,37	0,39	0,45	0,44	0,43	0,43	0,39
2016*	0,43	0,41	0,37	0,36	0,32	0,33	0,32	0,34	0,36	0,35	0,37	-	0,36

Kaynak: TÜİK, 2016.(Erişim tarih,28.12.2)

Ek Tablo 22. 2015 Yılı İllere Göre Kümes Hayvanları Sayısı (bin adet)

		Mevcut Sayı			
Yumurta Tavuğu		Hindi		Et Tavuğu	
Afyon	18.469	Manisa	640	Bolu	28.331
Konya	11.557	İzmir	346	Manisa	27.390
Balıkesir	6.621	Bolu	224	Balıkesir	24.274
İzmir	5.647	Sakarya	192	Sakarya	20.166
Ankara	4.530	Kocaeli	103	Mersin	16.499
Bursa	4.450	Balıkesir	89	İzmir	14.021
Manisa	4.315	Şanlıurfa	83	Ankara	10.607
Çorum	4.229	Bursa	76	Uşak	8.152
Kayseri	3.727	Diyarbakır	73	Kocaeli	7.588
Gaziantep	2.889	Muş	61	Düzce	7.228
Denizli	2.050	İstanbul	60	Çanakkale	5.861
Mersin	1.934	Antalya	59	Bursa	5.449
Samsun	1.429	Eskişehir	59	Zonguldak	4.943
Amasya	1.404	Batman	58	Elazığ	3.733
Sakarya	1.220	Konya	49	Adana	3.500
Kütahya	1.140	Ağrı	42	Denizli	3.147
Eskişehir	1.136	Afyon	39	Eskişehir	3.124
Karaman	1.133	Mardin	38	Samsun	2.991
İstanbul	1.096	Bingöl	36	Aydın	2.776
Yozgat	964	Kars	36	Çankırı	2.634
Elazığ	921	Yozgat	25	Malatya	2.413
Mardin	833	Tekirdağ	23	Bilecik	1.540
Nevşehir	809	Samsun	21	Bartın	871
Tekirdağ	804	Muğla	19	Karabük	845
Kırşehir	753	Van	19	Konya	758
Adana	725	Isparta	18	Hatay	519
Sivas	670	Kütahya	17	İstanbul	478
Aydın	632	Gaziantep	16	Afyon	415
Kahramanmaraş	595	Kahramanmaraş	16	Kütahya	412
Kırıkkale	594	Elazığ	14	Osmaniye	409

Kaynak: TÜİK, 2016. (Erişim tarihi, 14.12.2016)

Kaynaklar

BESD-BİR, 2016, Beyaz Et Sanayiciler ve Damızlıkçıları Birliği (BESD-BİR), www.besd-bir.org

FAO, 2014, FAO Food Outlook October 2014.

Food And Agriculture Organization Of The United Nations (FAO), www.fao.org

GTHB, 2015, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,

ITC 2015, www.trademap.org.

TÜİK, 2016, Tarım İstatistikleri, Dış Ticaret İstatistikleri ve Fiyat İstatistikleri Veritabanları, <http://www.tuik.gov.tr>

U.S. Department of Agriculture (USDA), www.usda.gov

USDA, 2015, Livestock, Dairy and Poultry Outlook, October 2015

USDA, 2016a, China- Peoples Republic of Poultry and Products Annual Report 2016, Ocak 2016, Ürün rapor Numarası :CH16042

USDA, 2016b, Importing Shell Eggs and Egg Products into the United States, Temmuz 2015

<https://www.fsis.usda.gov/wps/portal/fsis/topics/international-affairs/importing-products/importing-egg-products-and-shell-eggs/faq-importing-shell-eggs>

USDA, 2016c, “ Saudi Arabia Poultry and Products Annual 2016’’, Ağustos 2016, Ürün rapor Numarası: SA1607

USDA, 2016d, Poultry and Products Annual Report for Turkey, Ağustos 2016, Ürün rapor Numarası: TR6038

Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (Yum-Bir), www.yum-bir.org

Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2016

ARALIK 2016
TEPGE YAYIN NO: 278
ISBN: 978-605-9175-65-4

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ

TEPGE

<http://www.tepge.gov.tr>

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kampüsü

3 Nolu Giriş

Eskişehir Yolu 9. Km

Lodumlu / ANKARA

Telefon: 0. 312. 287 58 33

Faks: 0. 312. 287 54 58

